

PEACEJAM

EST 1996

SOUČIT V AKCI

Budování tolerantních komunit

příručka pro pedagogy
12–18

Laureáti Nobelovy ceny za mír
vedou mládež ke změně světa

PEACEJAM.CZ

Obsah

Začínáme [lekce 1]	5	VI. Volby: Zkoumáme svou motivaci	47
I. Stanovení pravidel pro interakci	5	VII. Soudržnost společenství (komunity)	48
II. Respektující diskuse	6	VIII. Zločiny z nenávisti a soudržnost společenství	48
Empatie a soucit [lekce 2]	7	IX. Případová studie Rigoberty Menchú Tum	49
I. Úvod: Detektivové změny	7	X. Proč se Rigoberta postavila vládě	53
II. Aktivní naslouchání	8	XI. Film: Dcera Mayů "Daughter of the Maya"	53
III. Síla slov	9	XII. Příprava k akci – Rytmus a timing	54
IV. Porozumění uprchlíkům v dnešní době	10	XIII. Akce Výzva školního klimatu	55
V. Případová studie Dalajlámy	11	Pracovní list č. 1	56
VI. Objevování soucitu	14	Pracovní list č. 2	57
VII. Proč riskovat?	14	Příloha 3	58
VIII. Akce	16	Hodnocení žáků 59	
Pracovní list č. 1	17	Zpětná vazba učitele/pedagoga	61
Pracovní list č. 2	18	Tolerance a spojenectví [lekce 5]	63
Hodnocení žáků	19	I. Úvod	63
Zpětná vazba učitele/pedagoga	21	II. Začlenění a vyloučení	64
Identita a odlišnost [lekce 3]	23	III. Zprávy sociálních médií o přijetí a vyloučení	65
I. Úvod: Hádej, kdo to je?	23	IV. Být spojencem	65
II. Má identita	24	V. Případová studie Jody Williams	66
III. Definice pojmů souvisejících s identitou	24	VI. Jody Williams jako spojenec	71
IV. Kdo jsem?	25	VII. Úvaha	71
V. Vliv identity na zacházení	26	VIII. Akce	72
VI. Případová studie Desmonda Tutu	7	Pracovní list č. 1	73
VII. Identita a Desmond Tutu	31	Pracovní list č. 2	74
VIII. Úvaha	31	Hodnocení žáků	75
IX. Film	32	Zpětná vazba učitele/pedagoga	77
X. Příprava k akci	32	Překonávání předsudků [lekce 6]	79
XI. Akce – Výzva Desmonda Tutu	33	I. Úvod: Výsada vs. právo	79
XII. Google Hangout s Desmondem Tutu a Dalajlámou	33	II. Poznávání předsudků	80
Pracovní list č. 1	34	III. Poznávání předsudků	81
Pracovní list č. 2	35	IV. Video	82
Pracovní list č. 3	36	V. Případová studie Shirin Ebadi	83
Pracovní list č. 4	37	VI. Poznejte svá práva	86
Pracovní list č. 5	38	VII. Příprava k akci: Nalezení našeho jedinečného potenciálu	87
Hodnocení žáků	39	VIII. Akce – Udělejte průzkum lidských práv na vaší škole	88
Zpětná vazba učitele/pedagoga	41	Pracovní list č. 1	89
Budování komunity [lekce 4]	43	Pracovní list č. 2	90
I. Úvod: Diskuse o komunitě (společenství)	43	Pracovní list č. 3	92
II. Týmová práce: Obrácení situace v naší komunitě	44	Pracovní list č. 4	93
III. Mír a násilí v naší komunitě	45	Hodnocení žáků	95
IV. Zvyky a kultura	46	Zpětná vazba učitele/pedagoga	97
V. Zkoumání a oslava kultury + rozšiřující aktivity	46		

Stručný přehled lekcí

LEKCE	VZDĚLÁVÁNÍ	INSPIRACE Případová studie laureáta Nobelovy ceny míru	AKCE Učení se v akci
Začínáme	<ul style="list-style-type: none"> Skupinová pravidla Principy komunikace ve skupině 		<ul style="list-style-type: none"> Učení se v akci Mladí lidé jako tvůrci změn
Empatie a soucit	<ul style="list-style-type: none"> Aktivní naslouchání Slova, která ubližují Soucit Uprchlická krize 	Dalajláma z Tibetu a jeho boj proti diskriminaci založené na náboženském vyznání a příběh o opuštění jeho domova .	<ul style="list-style-type: none"> Výzva k laskavosti 1 billion acts of peace (dále 1BAOP)
Identita a odlišnost	<ul style="list-style-type: none"> Definice identity Rasa a etnikum Viditelné a neviditelné rozdíly Naše odlišnosti 	Desmond Tutu z Jižní Afriky a jeho boj proti rasové a sexuální diskriminaci .	<ul style="list-style-type: none"> Výzva „jsem hrdý na to, kdo jsem“ 1BAOP
Budování komunity	<ul style="list-style-type: none"> Definice komunity Projevy násilí Kulturní rozdíly, zvyky a tradice Soudržnost komunity 	Rigoberta Menchú Tum z Guatemaly a její boj proti diskriminaci původního obyvatelstva .	<ul style="list-style-type: none"> Průzkum školního klimatu 1BAOP
Tolerance a spojení	<ul style="list-style-type: none"> Přijetí – Vyloučení Vliv médií Být spojencem 	Jody Williams z USA a její boj proti diskriminaci postižených a jejich přehlížení	<ul style="list-style-type: none"> Pořádání dne dobrovolníků 1BAOP
Překonávání předsudků	<ul style="list-style-type: none"> Lidská vaše práva Pochopení předsudků Překonávání předsudků 	Nositelka Nobelovy ceny za mír Shirin Ebadi z Íránu a její boj proti diskriminaci založené na pohlaví .	<ul style="list-style-type: none"> Průzkum lidských práv ve vaší škole 1BAOP
Akce	<ul style="list-style-type: none"> Podnikání kroků proti nespravedlnosti Řešení otázek v naší komunitě 	Vyzdvihnutí práce mladých lidí z celého světa, kteří podnikají kroky k vytváření pozitivních změn!	<ul style="list-style-type: none"> 1BAOP Konference PeaceJam Pořádání Dne bez nenávisti

ZAČÍNÁME

Tato kapitola obsahuje aktivity, které můžete se svou třídou/skupinou udělat ještě před zahájením samotných lekcí s příběhy laureátů.

I. Stanovení pravidel pro interakci [15 minut]

Zamyslete se nad nápady skupinových pravidel a poté je zaznamenejte na papír. Mezi příklady pravidel patří:

- čekat, než budu na řadě s mluvením;
- poslouchat, když mluví někdo jiný;
- nepřivlastňovat si konverzaci (nechat ostatní mluvit) atd.

Výše uvedené jsou jen příklady. Vyzvěte všechny, aby se podíleli na vymýšlení pravidel, která jsou podle nich důležitá!

Pojďme jako třída/skupina vymyslet několik skupinových pravidel (způsobů, jak se chovat) nebo pokynů, abychom si zapamatovali, že bychom spolu měli mluvit a jednat ohleduplně. Jaká můžeme navrhnout pravidla a způsoby chování, na kterých se shodneme, aby se v naší skupině cítili všichni bezpečně?

Skupinová pravidla

Níže jsou uvedena pravidla a očekávání pro diskusi v naší skupině při práci na projektu PeaceJam:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

Můžete přidat další body podle potřeby. Doporučujeme pravidla vytisknout, vystavit a nechat je každým členem skupiny podepsat tak, aby bylo vidět, že se k nim všichni zavázali.

Závěr

Rozhodněte se jako skupina, jak budete postupovat, pokud někteří z členů nedodrží pravidla, na kterých se všichni shodli.

II. Respektující diskuse [15 minut]

Respektující diskuse je základem civilizované společnosti a umožňuje skupinám diskutovat o tématech ohleduplným způsobem. Udržuje bezpečný prostor při rozhovorech o problémech a rozmanitých tématech.

Teď, když jsme si stanovili **skupinová pravidla** pro diskusi, pojďme se zamyslet nad několika užitečnými pokyny pro naše konverzace tak, abychom respektovali každého člověka i jeho přínos ke společné práci.

Prodiskutujte jako skupina **způsoby interakce a chování**, které s nimi souvisí. Pomocí nich pak můžete strukturovat svá setkání, aktivity a diskuse.

Mezi nejčastější typy respektující diskuse patří:

Brainstorming: Cílem je získat co nejvíce nápadů. Všechny odpovědi jsou dobré.

Dialog: Cílem je prozkoumat nápady tak, že o nich budeme mluvit. Jedná se o čas, kdy členové skupiny vysvětlují nápady a kladou objasňující otázky.

Debata: Cílem je obhájit nápad – zaujmout postoj vůči myšlence a bránit ho například pomocí příkladů.

Rozhodování: Cílem je dospět ke shodě nebo „dostatečné shodě“ (shodnout se na rozhodnutí, když to není vaše preferovaná volba atd.) tak, aby se mohla skupina posunout dál.

Závěr

- Proč je důležité používat respektující diskuse?
- Co by se stalo, kdyby jeden z členů vaší skupiny přemýšlel o projektu, zatímco by se jiný snažil diskutovat o tom, proč je jeho projekt nejlepší?
- Proč je důležité pracovat na shodě před přijetím rozhodnutí?

Pokud je každému jasné, kdy se skupina zabývá brainstormingem, dialogem, debatou a rozhodováním, a jaké chování souvisí s každým typem interakce, umožňuje to vaší skupině spolupracovat s menší mírou frustrace. Můžete se k této kapitole vrátit při každém vašem setkání a rozhodnout se, jaký typ interakce je nejlepší pro danou diskusi a činnost.

Akce

Přidejte se ke kampani „*One Billion Acts of Peace*“ (Jedna miliarda aktů míru) nadace PeaceJam. Navštivte se skupinou webové stránky billionacts.org, na kterých se dozvíte o kampani. Nechte svou skupinu začít malým aktem míru, dobrým skutkem a nechte ji inspirovat se většími projekty. Vaše zaregistrované vlastní projekty se započítají do ambiciózního cíle **jedné miliardy aktů míru**.

billion acts

EMPATIE A SOUCIT

Tato kapitola se zabývá problematikou empatie a soucitu se sebou a druhými, aktivním nasloucháním a silou našich slov. Provází životem a dílem dalajlámy, jednoho z předních světových zastánců míru.

CÍLE

1. Žáci porozumí empatii a budou ji nacvičovat pomocí technik aktivního naslouchání.
2. Žáci porozumí pojmu soucit a budou nacvičovat soucit s ostatními.
3. Žáci se naučí o síle slov, která dokáží ublížit i léčit.
4. Žáci se seznámí s problematikou uprchlíků a zamyslí se nad tím, proč se někdo rozhodne riskovat a opustit svou zemi.

I. Úvod: Detektivové změny [10-minut]

Pracujte ve dvojicích, partneři nejdříve sedí proti sobě a prohlédnou si důkladně toho druhého, poté budou zády k sobě. Řekněte členům skupiny, že mají 30 vteřin na to, aby změnili tři věci na svém vzhledu, o kterých si myslí, že si jejich partner nevšimne (např. vyhrnutí rukávů, změna účesu atd.) Po 30 vteřinách se k sobě páry otočí, a mají jednu minutu na to, aby zjistili, co na sobě jejich partner změnil.

Zamyšlení

- Jaké druhy změn byly nejtěžší odhalit a proč?
- Všiml si někdo barvy očí svého partnera?
- Jak pozorný jste k ostatním lidem? Opravdu je vidíte?
- Co jste se z této aktivity naučili?
- Co můžete na své každodenní interakci s lidmi změnit?

II. Aktivní naslouchání [20 minut]

Empatie znamená vidět a cítit věci z pohledu někoho jiného. Jedním ze způsobů, jak můžeme být empatičtí, je naslouchat ostatním způsobem, který jim dává najevo, že je opravdu posloucháte. Toto chování se nazývá aktivním nasloucháním a pomáhá vytvářet vzájemné porozumění, a zajišťuje, že to, co mluvčí říká, je to, co posluchač slyší.

Nechte členy skupiny utvořit dvojice. Každý ve dvojici má za úkol vyprávět nedávnou příhodu z vlastního života, ze které byli buď naštvaní nebo šťastní. Postup s jednotlivými kroky jim připomeňte, když si po 3-4 minutách vymění role.

Krok 1: Řečník se podělí o to, co ze svého pohledu cítí.

- Používejte vyjádření v první osobě - ve tvaru „Já“, například „Když se stalo....., cítil(a) jsem se....., protože.....“ Taková formulace pomáhá mluvčímu převzít zodpovědnost za vlastní pocity.

Krok 2: Posluchač parafrázuje nebo opakuje, co mluvčí říká, počínaje větou „Takže ty říkáš...“

- Pro lepší porozumění věnujte pozornost i neverbální komunikaci, jako je řeč těla a tón. Vaše parafrázování může také zahrnovat to, co jste „odečetli“ v neverbálních projevech.

Krok 3: Posluchač se ptá, zda správně parafrázoval, co se mluvčí snažil říct.

- Pokud je odpověď ano, přejděte ke kroku 4.
- Je-li odpověď ne, měl by mluvčí zopakovat všechny opomenuté body a posluchač by je měl parafrázovat.

Krok 4: Mluvčí poděkuje posluchači, že jej vyslechl.

Krok 5: Posluchač a mluvčí si vymění role.

Zamyšlení

- Který z těchto kroků pro vás byl nejtěžší a proč?
- Jak vám aktivní naslouchání pomáhá v empatii?
- Kde by se tento styl komunikace dal použít v životě?

Naslouchat srdcem: Dalajláma věří, že informace zpracováváme nejen ušima, očima a mozkiem, ale také našimi srdci a těly. Když jste poslouchali svého partnera:

- HLAVA: Co jste si mysleli, když váš partner mluvil?
- SRDCE: Co jste cítili? Jaké emoce ve vás vznikaly?
- TĚLO: Jaké fyzické reakce jste zažívali? Co se vám chtělo dělat?

Zamyšlení

- Na který z těchto způsobů naslouchání spoléháte jako první, nebo který je pro vás přirozenější, když slyšíte někoho vyprávět silný příběh nebo zážitek?
- Jakého způsobu zpracování informací si naše kultura nebo společnost váží nejvíce?

Proč si myslíte, že to tak je a jaký dopad to má?

III. Síla slov (15 minut)

Slova mají (nejen) na mladé lidi silný dopad. Patří mezi ně slova, kterými jsou bombardováni celý den skrz média, přátele, učitele a rodiče, ale i slova, která si vyberou pro svůj projev.

Krok 1: Žákům přečtete nahlas následující citáty (nebo vyberte ten, který je vhodný pro úroveň vašich žáků):

„Kamenem, či holí, tělo mé rána bolí. Mně však neublíží slova pouhá.“

„Jazyk, zejména slang, často slouží k dehumanizaci určitých skupin lidí, a tato dehumanizace často předchází diskriminaci, izolaci a násilí.“

Krok 2: Zamyslete se nad všemi negativními slangovými výrazy používanými k popisu lidí, kteří žáci slyší ve škole, doma, v médiích, a které by mohly ublížit.

Nechte žáky, aby si individuálně napsali slangové výrazy na kousky papíru, na každý kus papírku jeden výraz (pro ochranu svého soukromí je mohou obrátit). Seberte všechny papírky a nalepte je na tabuli (nebo je napište) tak, aby je všichni viděli. Nechte žáky přistoupit k tabuli a v duchu si je přečíst.

Krok 3: Analyzujte slangové výrazy. Zeptejte se žáků, zda mezi danými slovy vidí spojitost nebo podobnost. Lze je rozdělit nebo seřadit od nejméně po nejvíce urážlivé atd.? Zatímco žáci mluví, nakreslete šipky mezi slovy, o kterých si myslí, že je lze spojit.

Krok 4: Slang a nedostatek empatie. Po použití urážlivého slangového výrazu lidé často říkají: „To byl jen vtip“, avšak to nic neubírá na schopnosti těchto slov ublížit. Jako skupina se zamyslete nad tím, jak se kvůli takovým slovům dotýká cítí (napište myšlenky žáků vedle slangových výrazů).

Zamyšlení

- Jakou moc tato slova mají a proč?
- Jak jsou tato slova používána k šikaně?
- Jaké jsou 3 věci, které můžete říct nebo udělat, abyste omezili používání těchto urážlivých slangových výrazů ve vaší škole nebo komunitě?
- Jak lze naopak využít slova k nápravě způsobených emočních zranění?
- Jaké můžete uvést historické události nebo události ve vašem osobním životě, kdy slova vedla k šikaně nebo násilí vůči člověku nebo skupině lidí?

Domácí úkol: Afirmace

Pozitivní slova, gesta nebo jen úsměv či slovo „děkuji“ mohou sloužit jako protijed na urážlivé slangové výrazy. Vyzkoušejte během dne, jak můžete lidi kolem sebe ovlivnit pozitivním způsobem. Jaká milá gesta můžete nabídnout? Jaký vliv mají na ostatní a na vás?

IV. Porozumění uprchlíkům v dnešní době

Evropskou migrační (též uprchlickou) krizí nazýváme období výrazného nárůstu žádostí o azyl v zemích Evropské unie. Jako celoevropská krize se označuje od dubna 2015, v březnu 2019 ohlásila Evropská komise konec migrační krize.

(zdroj: <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/06/eu-declares-migration-crisis-over-hits-out-fake-news-european-commission>)

V současnosti přesáhl počet lidí, kteří žijí jako uprchlíci kvůli válce nebo pronásledování 70 milionů, což je nejvíce od 2. světové války.

V roce 2016 bylo 65,3 milionů lidí násilně vysídleno ze svých domovů a zemí. 30% žadatelů o azyl v Evropské unii v roce 2016 bylo ve věku do 18 let.

Odkud jsou ti lidé?

V roce 2016 v evropské unii legálně požádalo o azyl přibližně 1,3 milionu lidí, nejvíce jich bylo ze Sýrie (28% z celkového počtu), dále z Afghánistánu (15%) a Iráku (11%).

(zdroj: <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/asylum2016>)

Kam mají namířeno?

Velké množství žadatelů o azyl ochromilo mnoho Evropských zemí, v některých se v posledních letech počet žadatelů o azyl zečtyřnásobil. Velké množství uprchlíků přijaly i země na středním východě.

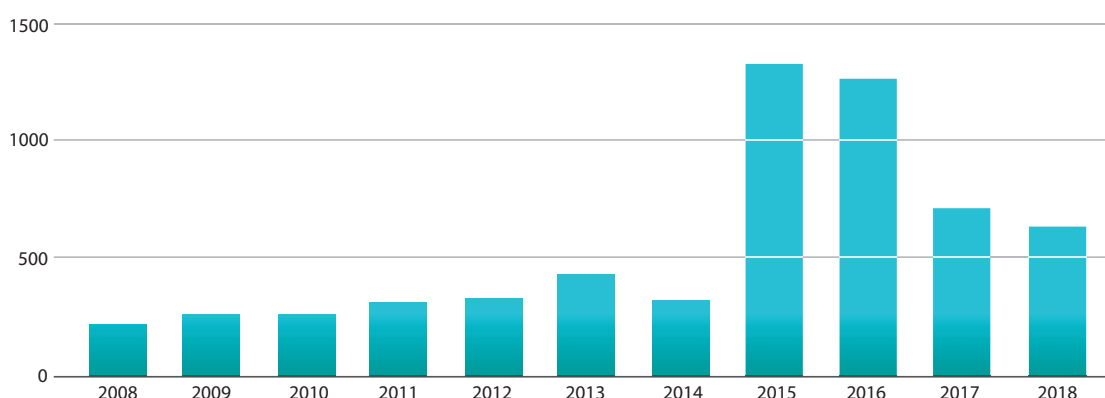
Z 1,3 milionů žadatelů roku 2016 jich nejvíce žádalo o azyl v Německu (59%), v Itálii (10%), ve Francii (7%), na 4. místě je Řecko (4%). (zdroj: Eurostat)

Jedná se o naprosto mimořádnou situaci a nejvíce uprchlíků tradičně zůstává v zemích v okolí konfliktů. Přes 90% syrských uprchlíků tak zůstává v okolních zemích - Libanonu (5 milionová země, která nyní hostí asi 1 milion syrských uprchlíků), Turecku (3,6 milionů uprchlíků), Jordánsku (0,6 milionu uprchlíků), Iráku (250 tisíc uprchlíků)].

Zamyšlení

- Jak ovlivňuje uprchlická krize vaši zemi? Jak ovlivňuje svět?
- Jak lze současnou uprchlickou krizi srovnat s tou z druhé světové války?
- Jak se státy vyrovnávaly s uprchlíky v průběhu druhé světové války, a jak lze tyto strategie využít v dnešní době?

Počet žádostí o azyl (v tisících) v Evropské Unii (28 států)

V. Případová studie Dalajlámy

PŘÍPRAVA NA ČTENÍ PŘÍPADOVÉ STUDIE

Slovní zásoba

Vysvětlete si tyto výrazy před nebo během příběhu:

- mniši
- reinkarnace
- soucit
- politický azyl
- exil
- suverenita

Podívejte se, jak dalajláma mluví o soucitu

s anglickými titulky: <https://www.facebook.com/watch/?v=162639797107341>

s českými titulky: <https://www.youtube.com/watch?v=lmtkCMBphW8>

Nositel Nobelovy ceny za mír

Nobelovu cenu za mír založil Alfred Nobel, švédský vynálezce, který měl na kontě přes 350 vynálezů a psal také poezii a divadelní hry. Jeho nejslavnějším vynálezem je dynamit, který vynalezl pro potřeby stavby silnic a železnic. Z dynamitu se však brzy stala nejničivější zbraň tehdy známá lidstvu a Alfredu Nobelovi se začalo přezdívát „obchodník smrti“. Proto vyčlenil miliony dolarů na vytvoření Nobelovy ceny za fyziku, chemii, medicínu, literaturu a mír. Zemřel 10. prosince 1896. Cena za mír se každoročně uděluje 10. prosince na počest jeho smrti. Dalajláma obdržel Nobelovu cenu míru v roce 1989 za snahu o nenásilné vyřešení tibetského konfliktu, za celosvětovou roli reprezentanta míru, a ochranu životního prostředí.

Dalajláma

Laureát Nobelovy ceny 1989

Dalajláma se narodil v roce 1935 v malé vesnici v Tibetu s názvem Takstar. Rodiče mu dali jméno Lhamo Thondub (vyslovováno lamo tondu). Vyrostl vysoko v Himalájích na malé rodinné farmě.

Když Lhamovi byli tři roky, navštívili jeho vesnici významní mniši z hlavního města Tibetu, Lhasy. Muž zvaný „dalajláma“, vůdce Tibetu, zemřel. Tito muži hledali dalšího dalajlámu. Tibeťané věří, že všichni lidé se po smrti reinkarnují. Jeden z těchto významných mužů měl sen, že se příští dalajláma znovuzrodí v Takstaru, v domě s tyrkysovými žlaby – jaké měl Lhamův dům. Mniši a muži z tibetské vlády se vydali do Lhamova domu, aby ho navštívili. Když se s ním seznámili, zjistili, že Lhamo je dalším dalajládou. Vzali tedy Lhama a jeho rodinu do Lhasy, kde započala jeho přísná výchova, která jej měla připravit být dalším vůdcem Tibetu.

Lhamo se tedy učil meditovat, studovat a připravovat se na den, kdy oslaví své 21. narozeniny a stane se oficiálním vůdcem Tibetu. Vzhledem k tomu, že je Tibet buddhistickou zemí, nejdůležitější lekcí, kterou se Lhamo naučil, bylo, jak přistupovat k životu s laskavostí a soucitem. Soucit spočívá ve vidění utrpení druhých a přání si, aby bylo jejich utrpení zmírněno. Dalajláma se naučil, jak přistupovat ke všem lidem a živým bytostem s laskavostí a soucitem. Tato část buddhismu je velmi náročná, neboť je pro člověka velmi přirozené mít odpor nebo cítit zlost vůči těm, kteří nám ublíží. Ale dalajláma se naučil mít soucit a pochopení pro všechny živé bytosti, a to bez výjimky.

V roce 1950, když bylo dalajládovi pouhých 15 let, napadla Tibet Čína. Čína je západním sousedem Tibetu a čínská vláda měla v úmyslu převzít vládu nad Tibetem a udělat z něj součást Číny. K ovládnutí Tibetu vyslala Čína 80 000 vojáků. Mírumilovní Tibeťané neměli proti čínské armádě sebemenší šanci. Přestože byl teprve teenager, musel dalajláma povstát a stát se vůdcem své země.

„Vybrali si 17. listopadu 1950 jako ten den, [kdy se stanu vůdcem Tibetu. Bylo mi pouhých 15 let]. Byl jsem z tohoto vývoje smutný. Ještě měsíc před tím jsem byl bezstarostný mladík, který se těšil na každoroční operní festival [ve Lhase]. A najednou jsem stál před bezprostřední vyhlídkou vedení vlastní země, která se připravovala na válku.“

Na hledání mírového řešení čínské krize pracoval dalajláma devět let. Vše bylo ještě těžší, protože Číňané mluvili jiným jazykem a měli od Tibeťanů odlišnou kulturu. Život v Tibetu se stal velmi nebezpečný. Tibeťané se snažili čínské okupaci vzdorovat. Dne 10. března 1959 proběhla v hlavním městě Lhase demonstrace, které se zúčastnily tisíce lidí, kteří skandovali, že je Tibet nezávislou zemí a že by Čína měla odejít. Čínští vojáci na demonstranty zaútočili a zabili tisíce Tibeťanů.

Tibeťané se obávali, že se čínská armáda pokusí dalajlámu zabít, a proto na něj naléhali, aby zemi opustil. Čínská armáda ho ale nepustila. Jedné noci roku 1959 se převlékl za vojáka a ze svého paláce v přestrojení uprchl. Příslušníci armády si ho nevšimli protože vypadal stejně jako ostatní vojáci okolo paláce.

„Pár minut před desátou hodinou večer jsem na sobě měl nezvyklé kalhoty a dlouhý černý kabát, přes rameno jsem si přehodil pušku... Do kapsy jsem si schoval brýle a vyšel ven. Byl jsem vyděšený. Přidali se ke mě dva vojáci, kteří mne v tichosti dovedli k bráně vnitřního opevnění [paláce]... V jejich společnosti jsem tápal přes park, v téměř naprosté tmě... Úspěšně jsme si vyjednali cestu skrz dav [Tibeťanů, kteří se shromáždili před palácem], ale to už jsme se museli vypořádat s Číňany. Představa, že bych byl chycen, mě děsila. Vůbec poprvé v životě jsem se doopravdy bál.“

Otázka: Pokud byste byli nuceni opustit svůj domov uprostřed noci a neměli se nikdy vrátit, co byste si vzali s sebou a proč?

Dalajláma cestoval po mnoho týdnů přes Himaláje, nejvyšší pohoří světa. Když konečně dorazil do Indie, země jižně od Tibetu, byl velmi nemocný. Indická vláda mu poskytla politický azyl, což znamená, že mu byla udělena politická ochrana a bezpečné místo k životu, protože ve své vlastní zemi nebyl v bezpečí. Jeho rodiče a rodina přicestovali za ním, stejně jako mnoho učitelů a ostatních tibetských vládních úředníků. Dalajlámu do exilu následovalo přes 87 000 tibetských uprchlíků. V současnosti v Indii a ve světě žijí stovky tisíc tibetských uprchlíků.

Od roku 1960 dalajláma žije v Dharamsale (vyslovováno daramsala) v Indii, městě známém jako „Malá Lhasa“. Město je nyní sídlem tibetské exilové vlády.

Během prvních let v exilu dalajláma požádal Organizaci spojených národů o pomoc pro Tibet. Díky tomu Valné shromáždění Organizace spojených národů přijalo v letech 1959, 1961 a 1965 tři rozhodnutí, ve kterých Čínu vyzývalo k dodržování lidských práv Tibeťanů a k respektování jejich suverenity, nebo k jejich osvobození od čínské nadvlády. Avšak Čína Tibet okupuje dodnes.

Otázka: Co je Organizace spojených národů? Čím se zabývá?

Aby zachovali tibetskou kulturu, založil dalajláma přes 50 velkých sídel pro tibetské uprchlíky a vytvořil tibetský školský systém, ve kterém se děti tibetských uprchlíků učí tibetský jazyk, historii, náboženství a kulturu. Založil několik kulturních institucí pro zachování 2000 let tibetského umění a vědy a pomohl znovuobnovit přes 200 klášterů, aby udržel tibetská buddhistická učení naživu.

Dalajláma často říká: „Jsem jen prostý buddhistický mnich, nic více, nic méně.“

Dodržuje životní styl buddhistického mnicha. Žije v malém domku v Dharamsale a vstává každý den ve 4 ráno, aby meditoval. Během dne se účastní schůzí, pořádá soukromé audiencie a vede náboženské semináře a ceremonie. Každý den uzavírá modlením. Dalajláma v průběhu let tvrdě pracoval, aby přinesl světu soucit a laskavost – dokonce i čínské vládě po tom všem, co provedla jeho lidu. V jeho očích se jedná o jediný způsob, jak do Tibetu a do světa přivést mír.

V roce 1989, během 30. výročí čínské invaze do Tibetu, dalajláma obdržel Nobelovu cenu míru za své úsilí o nalezení nenásilného řešení konfliktu s Čínou.

V rámci kampaně „Jedna miliarda aktů pro mír“ dalajláma vyzývá mladé lidi, aby se zaměřili zvláště na „přístup k vodě a ostatním přírodním zdrojům.“ Věří, že se nedostatečný přístup k pitné vodě stává rostoucím problémem v oblasti lidských práv po celém světě, zvláště pak proto, že boj o omezené zdroje často vede k válce a násilným konfliktům. Budeme-li mít jistotu, že všichni lidé mají k dispozici alespoň nejzákladnější přírodní zdroje, jako je jídlo a voda, bude svět bezpečnějším místem.

Otázky do diskuze

1. Dalajláma se stal vůdcem své země jako teenager. Museli jste někdy převzít odpovědnost za jiné lidi nebo situace, na které jste se necítili připraveni? Co jste dělali?
2. Už jste někdy museli opustit svůj domov a přestěhovat se jinam? Jak jste se cítili a co jste dělali, abyste takovou změnu zvládli?

VI. Objevování soucitu [15 minut]

NAJDĚTE PROSTOR, VE KTERÉM SE ŽÁCI MOHOU POHYBOVAT (JE-LI TŘÍDA MALÁ, JDĚTE VEN NEBO NA CHODBU).

Soucít je slovo, které dnes slyšíme často. Zjednodušeně řečeno znamená „hluboké povědomí o utrpení druhého, doprovázené přáním toto utrpení zmírnit.

Zahrajeme si hru „atomy/molekuly.“ Když vyvolám číslo, musíte rychle spojit ruce s ostatními žáky a vytvořit tak skupinu / molekulu velikou jako dané číslo (počet atomů. Když například vyvolám číslo „tři“, musíte utvořit skupinku po třech. Každý, kdo ze skupiny vypadne, může vytvořit vlastní skupinu. Když vyvolám nové číslo, nesmíte zůstat se stejnými lidmi.“ [tuto aktivitu lze podnikat i v párech, pokud je skupina malá]

Na rozcvičení žáků vyvolejte několik čísel a nechte žáky utvořit skupinky ještě, než začnete pokládat níže uvedené otázky. Poté vyvolejte následující čísla a když jsou žáci ve svých skupinách, položte související otázku. Dejte skupinkám dvě minuty na prodiskutování každé otázky.

- **Číslo „3“:** Jakmile žáci utvoří skupinky po třech, zeptejte se: „Dalajláma říká: ‚Budte laskaví, kdykoli je to možné. Vždy je to možné.‘ Souhlasíte nebo nesouhlasíte s ním a proč?“
- **Číslo „2“:** Jakmile žáci utvoří dvojice, zeptejte se: „Dalajláma říká, že jsou čínští vládní úředníci jeho největšími učiteli, protože úkol zachovat si s nimi soucít je pro něj velmi těžký. S jakou osobou nebo skupinou lidí máte potíže soucítit, nebo na ně být laskaví, a proč?“
- **Číslo „4“:** Když jsou žáci ve skupinkách po čtyřech, zeptejte se: „Jakým způsobem můžete projevit větší soucít a laskavost sobě a ostatním?“

Zamyšlení

- Jaký to byl pocit, vypadnout ze skupiny, nebo někoho ze skupiny vyloučit?
- V čem se vaše odpovědi podobaly a v čem se lišily?
- Co jste se díky této aktivitě naučili o soucitu?

VII. Proč riskovat? [20 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 1 – PROČ RISKOVAT)

Vyzvěte skupinu, aby se postavila nebo posadila do kruhu (nebo dvou kruhů, je-li skupina velká).

Když hovoříme o empatii a soucitu, obvykle to spojujeme s lidmi, které známe. Často ovšem přehlízíme lidi z komunit mimo naši bublinu. Často uvěříme tomu, že jejich odlišnost

je nějak negativní. Zamyslete se nad tím, zda jste v poslední době měli nějaké negativní myšlenky o lidech mimo vaši bublinu, "outsiderech" jako jsou jiní žáci, lidé, které jste viděli, nějaké skupiny lidí, o kterých jste se doslechli. Vzpomeňte si na tu situaci - kde jste byli? Ve škole? Doma? S rodinou? Na mobilu / sociálních sítích? Vybavte si tu situaci, až budete dělat následující cvičení.

Proč riskovat?

Dalajláma se stále považuje za uprchlíka, protože musel opustit svůj domov v Tibetu, a přes nejvyšší pohoří světa, Himaláje, uprchnout do Indie.

Použijte pracovní listy č.1 a č. 2 (v sekci pracovní listy) a otevřete diskusi na téma proč lidé riskují vše a stanou se outsidersy v nové komunitě nebo zemi.

Krok 1: Proč riskovat? Pracovní list č. 1

Požádejte žáky, aby si jednu minutu v tichosti prohlíželi obrázek. Potom si v párech nebo ve skupině pokládejte otázky k obrázku, a zapisujte všechny odpovědi.

- Co to je?
- Kde to je?
- Čí to je?
- Jak se to tam dostalo?
- K čemu to potřebovali?
- Co se stalo s lidmi, kteří to tam nechali?

Krok 2: Proč riskovat? Pracovní list č. 2

Požádejte žáky, aby si jednu minutu v tichosti prohlíželi obrázek. Potom si v párech nebo ve skupině pokládejte otázky k obrázku, a zapisujte všechny odpovědi.

- Co dělají?
- Proč to dělají? Proč riskovali?
- Co byste dělali, kdybyste byli v jejich situaci?
- Jak byste chtěli být přijati, kdybyste museli uprchnout do cizí země?
- Máme povinnost pomoci lidem, kteří se ocitnou v takové situaci? Jak můžeme pomoci?

Zamyšlení

- Jaké domněnky jste si vytvořili o lidech z těchto fotografií?
- Jak se zkušenosti uprchlíků ze současnosti podobají příběhu dalajlámy?
- Zamyslete se nad negativními myšlenkami, které vás napadají o "outsiderech".
- Proč by riskovali cestu do cizí země, když vědí, že budou "outsidery"?
- Jak můžeme těmto lidem a skupinám projevít soucit?

Deník

Vedte si deník, ve kterém si budete zaznamenávat svou řeč z průběhu dne. Kolik používáte pozitivních výrazů? Kolik negativních? Ke každé negativní myšlence si запиšte, z čeho pochází, jestli je pravdivá nebo ne, a jak byste ji mohli změnit na pozitivní formulaci.

VIII. Akce [průběžně]

Laskavost začíná u mě: Podívejte se ve skupině na webové stránky kampaně „Jedna miliarda aktů míru“ (billionacts.org), jak toto mezinárodní občanské hnutí pod vedením 14 laureátů Nobelovy ceny míru řeší nejzávažnější problémy, s jakými se náš svět potýká.

Cílem je zapojit žáky z celého světa do uskutečnění JEDNÉ MILIARDY aktů míru - od jednoduchých skutků laskavosti, či dobrých skutků, po rozsáhlé projekty zabývající se hlavními příčinami různých problémů. Připojte se také k výzvě dalajlámy, vyplývající z jeho slov: „Být laskaví, kdykoli je to možné. Vždy je to možné.“ Přidejte se ke kampani „Jedna miliarda aktů míru“ vykonáním dobrého skutku - aktu míru a laskavosti.

Zamyslete se, jak můžete projevit laskavost

- Sami k sobě: když o sobě pochybujeme.
- Ostatním: rodině, přátelům, spolužákům, učitelům atd.
- Skupinám, do kterých patříte a těm, kteří se od vás liší nebo mají odlišné názory.

Nezapomeňte zahrnout lidi nebo skupiny, kteří jsou ve vaší škole/komunitě na okraji společnosti.

- Navštivte stránky billionacts.org a klikněte na „get inspired“ pro zobrazení „malých aktů, kterými můžete začít nyní.“
- Přidejte se ke kampani „Jedna miliarda aktů míru“ nadace PeaceJam a vedte si záznamy o vašich skutcích laskavosti a míru.

Školní výzva v laskavosti: Vyzvěte svou školu, aby se pokusila žít dle slov dalajlámy: „Být laskavý, kdykoli to je možné. Vždy je to možné,“ sdílením jeho slov a vybízením všech k vykonání jednoho skutku míru v rámci kampaně „Jedna miliarda aktů míru“.

- Začněte tím, že vaše třída/skupina vykoná skutek laskavosti a zaregistruje se na billionacts.org.
- Sdílejte každý skutek na sociálních médiích (na stránce je odkaz pro sdílení).
- Vyzvěte konkrétní učitele, skupiny žáků a přátele, aby také přispěli svými skutky míru.
- Zapojte školu vyhlášením výzvy přes školní rozhlas, na plakátech atd.

Pracovní list č. 1

Proč riskovat?

Jednu minutu si potichu prohlížejte tento obrázek.

V párech nebo ve skupině si pokládejte otázky k obrázku, a zapisujte všechny odpovědi.

- Co to je?
- Kde to je?
- Čí to je?
- Jak se to tam dostalo?
- K čemu to potřebovali?
- Co se stalo s lidmi, kteří to tam nechali?

Pracovní list č. 2

Proč riskovat?

Jednu minutu si potichu prohlížejte tento obrázek.

V párech nebo ve skupině si pokládejte otázky k obrázku, a zapisujte všechny odpovědi.

- Co dělají?
- Proč to dělají? Proč riskovali?
- Co byste dělali, kdybyste byli v jejich situaci?
- Jak byste chtěli být přijati, kdybyste museli uprchnout do cizí země?
- Máme povinnost pomoci lidem, kteří se ocitnou v takové situaci?
Jak můžeme pomoci?

HODNOCENÍ ŽÁKŮ

EMPATIE A SOUCIT

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

Zakroužkujte nejlepší odpověď na každou otázku:

1. Co to znamená být empatický?

- A. mít soucit s ostatními;
- B. závidět ostatním jejich úspěchy;
- C. vidět a cítit věci z úhlu pohledu ostatních;
- D. neustále opakování vlastního názoru pro sebepotvrzení.

2. Jak využíváte aktivní naslouchání v konverzaci?

- a. tím, že myslím na 2 rozhovory zároveň;
- b. parafrázováním a opakováním toho, co slyším;
- c. předvídáním toho, co řeknu jako odpověď;
- d. nic z výše uvedeného.

3. Dalajláma dostal azyl v Indii, což znamená, že:

- a. byl prohlášen za nezpůsobilého k řízení vlastní země;
- b. mu bylo poskytnuto neutrální místo k pořádání setkání s čínskými vládními představiteli;
- c. byl požádán o podepsání smlouvy s Indií;
- d. mu byla poskytnuta ochrana, protože byl politickým uprchlíkem.

Zaškrtněte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda:

4. Uprchlíci mířící do Evropy pocházejí převážně z Afriky

- Pravda   Nepravda

5. V roce 2016 žádalo nejvíce uprchlíků o azyl v Řecku.

- Pravda   Nepravda

6. Počet lidí, kteří museli opustit své domovy přesahuje 70 milionů.

- Pravda   Nepravda

7. 30 % žadatelů o azyl v Evropské Unii v roce 2016 bylo ve věku do 18 let.

- Pravda   Nepravda

Zakroužkujte, co platí.

8. Dalajláma se narodil v:

- A. Mongolsku;
- B. Nepálu;
- C. Tibetu;
- D. Indii

9. Buddhismus nabádá k soucitu, který je vyjádřený:

- A. přáním, aby bylo utrpení druhých zmírněno;
- B. zbavením se našeho hněvu vůči těm, kteří nám ublížili;
- C. přístupováním k životu s laskavostí;
- D. vše z výše uvedeného.

Zaškrtněte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda:

10. Během mírumilovných demonstrací ve Lhase nedošlo k žádnému úmrtí.

- Pravda Nepravda

11. Dalajláma věří, že rovný přístup k přírodním zdrojům může zamezit násilným konfliktům.

- Pravda Nepravda

Zaškrtněte vše, co platí.

12. Dozvěděli jste se něco nového o:

- Sobě? Pokud ano, tak co?

-
- Ostatních? Pokud ano, tak co?

-
- Ostatních skupinách lidí ve vaší škole/komunitě? Pokud ano, tak co?

-
- Pravidlech, zákonech či pravidlech vaší školy, země atd.? Pokud ano, tak co?
-

Dobrovolné písemné zadání

Který z aspektů dalajlámovy života, od dětství ve vesnici Takstar, přes invazi jeho země až po život v exilu v Indii, jej ovlivnil nejvíce a proč? Zmiňte také, jaký z aspektů by měl největší vliv na vás osobně a proč (v případě potřeby použijte další papír).

ZPĚTNÁ VAZBA UČITELE/PEDAGOGA

EMPATIE A SOUCIT

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

- 1. Které aktivity jste se žáky prováděli a jak je aktivita zaujala? Zaškrtněte vše, co platí na stupnici 1–5, kde 1 znamená „nezaujala příliš“ a 5 znamená „zaujala velmi“**

- I. Úvod: Detektivové změny
 II. Aktivní naslouchání
 III. Síla slov
 IV. Porozumění uprchlíkům v dnešní době
 V. V. Případová studie Dalajlámy
 VI. VI. Objevování soucitu
 VII. Proč riskovat
 VIII. Akce Školní výzva v laskavosti

- 2. Kolik času celkem jste strávili touto kapitolou a jejími aktivitami, zaškrtněte jednu z možností.**

- méně než hodinu
 1 hodinu
 1,5–2 hodiny
 2,5–3 hodiny
 více než 3 hodiny
 jiná forma realizace (popište)

- 3. Kolik žáků se aktivit (v průměru) účastnilo?**

- 4. Průměrný věk či ročník žáků?**

---

5. Jaké nové dovednosti a informace jste se vy naučili v rámci realizace této kapitoly se žáky?

---

6. Jaké primární dovednosti nebo znalosti si myslíte, že žáky díky aktivitám v této kapitole získali?

---

7. Při pohledu na hodnocení žáků u kapitoly

A. Které pojmy si myslíte, že zvládli na výbornou?

B. Které pojmy si myslíte, že příliš nezvládli?

C. Jaké faktory si myslíte, že hrály v jejich výsledcích roli?

---

8. Jak můžete vy osobně rozšířit některé pojmy a aktivity v této kapitole k prohloubení znalostí žáků?

---

9. Co byste změnili v obsahu, průběhu nebo realizaci aktivit v této kapitole tak, aby byla efektivnější?

Klíč k hodnocení žáků

1 C

2 B

3 D

4 Pravda

5 Nepravda

6 Pravda

7 Pravda

8 C

9 D

10 Nepravda

11 Pravda

PEACEJAM

EST 1996

IDENTITA A ODLIŠNOST

Tato lekce se zabývá problematikou identity, rozdílů a nespravedlnosti vycházející z identity, a popisuje, jak to vše souvisí s životem *Desmonda Tutu* z Jižní Afriky.

CÍLE

1. Žáci se naučí definovat vlastní identitu.
2. Žáci se seznámí s pojmy používanými k popisu identity.
3. Žáci se dozví o životě Desmonda Tutu a jeho boji proti nespravedlivému jednání s lidmi kvůli jejich rase nebo sexuální orientaci.

I. Úvod: Hádej, kdo to je? [10 minut]

Řekněte žákům, aby o sobě na kousek papírku napsali něco, o čem si myslí, že o nich ostatní neví. Dejte tyto složené kousky papírků na hromádku a nechte každého, aby jeden vytáhl a nahlas přečetl. Nechte skupinu hádat, kdo daný papírek napsal.

Závěr

1. Co jste se z této aktivity naučili?
2. Co vás o ostatních překvapilo nejvíce?
3. Proč jste se rozhodli ostatním odhalit právě tu danou věc?

II. Má identita [15 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 1 – MÁ IDENTITA)

Pomocí Pracovního listu č. 1 – Má identita – v sekci pracovních listů nacházejících se na konci této lekce nechte žáky vytvořit obraz jejich identity, který bude zahrnovat:

- Čím jsem a čím nejsem;
- Mé vzory a skupiny, do kterých patřím;
- Problémy, které se mě týkají a způsoby, jakými přispěji do dění ve světě;
- Symbol, který mě charakterizuje;
- Odkud jsem a kde se cítím doma.
- Po splnění úkolu nechte žáky své identity vystavit a navzájem si je přečíst.

Závěr

- V čem se obrazy identit podobají a v čem liší?
- Která z částí obrazu identity je pro vás nejdůležitější a proč?
- Proč je důležité, abychom nejprve pochopili sami sebe, než se pokusíme pochopit ostatní?

III. Definice pojmů souvisejících s identitou [20 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 2 – POJMY IDENTITY)

Při pohledu na pojmy identity a kulturní rozdíly, je třeba tyto pojmy definovat, aby žáci lépe pochopili, co znamenají, a jak se používají k definování lidí.

Přečtěte si následující pojmy v malých skupinkách nebo párech, proveďte úpravy, pokud si myslíte, že něco chybí. Pojmy, kterým stále nerozumíte, označte otazníkem, abychom si je mohli dovsvětlit.

Pojem	Definice
Rasa	Populace lidí lišící se od jiných populací zejména na základě vzhledových vlastností – primárně dle barvy pleti, vlasů, rysů obličeje.
Kultura	Populace lidí, které spojuje souhrn duchovních a hmotných hodnot jako například: tradice, víra, přesvědčení, zvyky, jazyk, postoje, chování, jídlo, zeměpisná poloha a další.

Etnický původ	Etnický původ se zakládá na rasových kořenech člověka – obvykle na jeho rodičích. Etnický původ více souvisí s genetikou jedince, zatímco kultura je sdíleným souborem přesvědčení a morálních hodnot.
Náboženství	Kolektivní zvyky a tradice skupiny lidí, kteří se spojují, aby studovali a praktikovali konkrétní duchovní učení nebo víru.
Pohlaví	Klasifikace osoby na základě biologického složení reprodukčních orgánů (žena, muž atd.)
Genderová identita	Psychologická identifikace člověka jako muže, ženy nebo jiného genderu, které může nebo nemusí odpovídat pohlaví, které je jim přiřazeno při narození.
Sexuální orientace	Fyzická a/nebo emoční přitažlivost osoby ke stejnému anebo opačnému pohlaví, např. gayové, lesbičky, bisexuálové či heterosexuálové (sexuální orientace je odlišná od genderové identity člověka).
Socioekonomický status	Relativní ekonomické hodnocení osoby nebo její rodiny (chudý, střední třída, bohatý) a sociální důsledky tohoto žebříčku.
Postižení	Fyzické nebo mentální postižení, které člověka podstatně omezuje v jedné i ve více životních aktivitách.
Právní postavení	Právní postavení osoby podle mezinárodního práva, jako je občan, žadatel o azyl, uprchlík, migrant, osoba bez státní příslušnosti, nezdokumentovaná osoba atd.

Závěr

1. Jak obtížné je tyto pojmy definovat? Proč?
2. Jaké pojmy vás matou nejvíce a proč?
3. Jsou nějaké definice, se kterými nesouhlasíte, nebo byste je upravili? Proč?
4. K čemu tyto pojmy slouží?

IV. Kdo jsem? [20 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 3 – KDO JSEM)

Tato aktivita zkoumá, jak vidíme sami sebe. K dispozici máte seznam otázek obsahující různé identifikátory, které mnoho lidí používá k popisu sebe sama. Nejedná se v žádném případě o vyčerpávající seznam, proto prosím přidejte případně další identifikátory, které považujete za důležité.

Zahajte tuto aktivitu tím, že každému dáte 10 minut na to, aby si pro sebe odpověděl na otázky na seznamu. Odpovědi žáků mohou být velmi důvěrné a není nutno je psát!

Kdo jsem?

1. Jak se jmenuješ? Má tvé jméno nějaký zvláštní význam?
2. Jak bys popsal/a svou rasu, etnický původ a kulturní zázemí?
3. Jak bys popsal/a svůj socioekonomický status?
4. Jak bys popsal/a svůj gender a pohlaví?
5. Jak bys popsal/a svou sexuální identitu?
6. Jak bys popsal/a složení své rodiny?
7. Uveď některé z rolí, které ve své rodině a komunitě zastáváš.
8. Jak bys popsal/a své náboženství a duchovní přesvědčení?
9. Jak bys popsal/a sám/sama sebe fyzicky?
10. Jak bys popsal/a své duševní schopnosti?
11. Uveď některé ze svých silných stránek, koníčků a vášní.
12. Jaké další faktory mají vliv na tvou identitu?

Zamyšlení 1: Určete priority v seznamu. Po zodpovězení těchto otázek zakroužkujte pět odpovědí, které vás definují nejvíce. Je-li například vaše rasa něco, s čím se ztotožňujete nejvíce, zakroužkujte ji. O své odpovědi se poté podělte se zbytkem skupiny.

Zamyšlení 2: Z jiného úhlu pohledu

Zodpovězte tyto otázky z pohledu jiných lidí – jako jsou vaši rodiče, učitelé, přátelé nebo neznámí lidé na ulici. Jak by se jejich seznam lišil od toho, co jste vyplnili sami?

Závěr

1. Jak definujete sami sebe?
2. Které z položek na seznamu mají silný vliv na vaši identitu a proč?
3. Které z položek na seznamu nemají silný vliv na vaši identitu a proč?
4. Jak okolní svět, vaši přátelé, média, rodina, ovlivňují vaši osobní identitu?
5. Je něco z vaší identity, čemu ostatní nerozumí?
6. Jaký vliv má podle vás na člověka, když něco z jeho identity musí skrývat, nebo pokud je mu neustále vyčítáno, že je něco s jeho identitou v nepořádku nebo špatně?

V. Vliv identity na zacházení [30 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 4 – VLIV IDENTITY NA ZACHÁZENÍ)

Osobní identitu definujeme jako představu, kterou si o sobě vytvoříme v průběhu našeho života. Zahrnuje aspekty, které nemůžeme ovlivnit, jako je místo, kde jsme se narodili, barva naší kůže, společenské role, role které zastáváme v rodině, skupiny ke kterým náležíme a naše přesvědčení.

Vytvořte skupinky po třech a požádejte žáky aby:

- Vybrali tři složky z popisu své identity v předchozí aktivitě – nejlépe jednu od každého z trojice;

- Popsali, jak každá z těchto charakteristik vedla k pozitivnímu nebo negativnímu zacházení s nimi.

	Složka identity	Pozitivní zacházení	Negativní zacházení
Příklad	Jsem dobrý sportovec	Získal jsem určité výhody	Někteří učitelé si myslí, že nejsem chytrý
1.			
2.			
3.			

Požádejte skupinky, aby se zbytkem třídy sdílely jeden příklad.

Závěr

1. Jaké složky identity si vybralo nejvíce skupinek? Vidíte v tom nějakou zákonitost?
2. Které charakteristiky nejčastěji vedou ke slušnému zacházení a proč?
3. Které charakteristiky nejčastěji vedou k neslušnému zacházení a proč?
4. Co to vypovídá o toleranci k jinakostem v naší společnosti?
5. Co lze udělat proto, abychom dokázali přijímat identitu ostatních, i když je od naší odlišná, nebo je s ní v rozporu?

Domácí úkol: Až se budete v následujících dnech stýkat s přáteli, učiteli nebo rodinou, věnujte pozornost nálepkám identity, které jim přisuzujete a zda tyto charakteristiky vnímáte negativně nebo pozitivně. Dokážete se přenést přes tyto nálepky a vidět lidi takové, jací jsou?

VI. Případová studie Desmond Tutu

VĚCI, KTERÉ JE TŘEBA PŘED ČTENÍM PŘÍPADOVÉ STUDIE VĚDĚT

Slovní zásoba

Vysvětlete si tyto výrazy před nebo během příběhu:

Apartheid • Arcibiskup • Osvobození • Smíření • Odpovědnost • Malárie • AIDS

Krátké video

anglické titulky: https://www.youtube.com/watch?v=9_tv-8pjnTc&list=PLDwpcE4lvx-hFCLDJTB3Q2sIBO7qnBvjDK

české titulky: <https://www.youtube.com/watch?v=zVBMpH26Yaw>

Nobelova cena míru

Nobelovu cenu za mír založil *Alfred Nobel*. Jedná se o švédského vynálezce, který měl na kontě přes 350 vynálezů a psal také poezii a divadelní hry. Jeho nejslavnějším vynálezem je dynamit. Vynalezl ho pro potřeby stavby silnic a železnic. Z dynamitu se však brzy stala nejničivější zbraň tehdy známá lidstvu a Alfredu Nobelovi se začalo přezdívat „obchodník smrti“. Proto vyčlenil miliony dolarů na vytvoření Nobelovy ceny za fyziku, chemii, medicínu, literaturu a mír. Zemřel 10. prosince 1896. Cena za mír se každoročně uděluje 10. prosince na počest jeho smrti. Desmond Tutu získal Nobelovu cenu za mír v roce 1984 za své odvážné úsilí o nalezení nenásilného řešení politiky apartheidu v Jižní Africe.

Desmond Tutu

Laureát Nobelovy ceny 1984

Desmond Tutu se narodil v roce 1931 v malém městě Klerksdorp v Jižní Africe. Jeho otec byl učitel, matka kuchařka. Když mu bylo 12 let, jeho rodina se přestěhovala do Johannesburgu, kde Desmondův otec nastoupil na místo ředitele základní školy pro černé děti.

Když Desmond vyrůstal, vládla Jižní Africe takzvaná politika „apartheidu“. Jednalo se o systém nerovných zákonů, které lidi rozdělovaly podle barvy jejich pleti a původu. Lidé byli rozděleni do čtyř hlavních skupin: běloši, domorodci, barevní a černí. Neběloši měli výrazně horší vzdělávací systém, nedostatečnou lékařskou péči a mnozí z nich neměli k dispozici ani základní veřejné služby jako je elektřina či pitná voda. Cílem apartheidu bylo udržení nadvlády čtyř milionů bělochů nad 23 miliony černochů. Černoši s sebou museli také vždy nosit „pas“. Tento „pas“ byl malý sešitek, ve kterém byly otisky prstů dotyčného a jeho fotografie. Pro černochoy také platil zákaz vycházení. Pokud byli přistiženi bez pasu nebo v době, kdy platil zákaz vycházení, byli zatčeni a uvrženi do vězení, mučení či zabiti. Běloši s sebou pas mít nemuseli a mohli chodit kdykoli a kamkoli se jim zlíbilo. Černoši neměli volební právo. Desmond a ostatní černé děti proto neměli možnost chodit do dobrých škol a dělat to samé co bílé děti.

„Stejně jako jakékoliv jiné černé dítě jsem vyrůstal v ghettu, ale přesto jsme sami sebe nijak nelitovali. Ano, věděli jsme, že strádáme. Naše životy se od života bílých dětí lišily, ale žili jsme je stejně plnohodnotně.“

„Všechno bylo oddělené – tady jsou školy pro bílé a tady jsou školy pro černé. Jedna z věcí, která mě postihla velmi tvrdě, bylo chodit do města a vidět černé děti se prohrabovat popel-

nicemi u „bílých“ škol. Z popelnic vybírali ovoce, neboť vláda Jižní Afriky tehdy rozdávala jídlo v „bílých“ školách, ale nikoli v „černých“ školách.“

Desmond Tutu zažíval diskriminaci díky barvě své pleti od útlého věku.

„Otec mě posílal kupovat noviny, pro které jsem jezdil na kole. Po cestě jsem obvykle narážel na tři nebo čtyři bílé děti, které si ze mě utahovaly. Volali na mě ‚Buk buk‘. V afrikánštině toto slovo může znamenat nástroj, se kterým se dá kopat nebo ‚asfalt‘ – černá věc používaná pro stavbu silnic. ‚Buk Swarte‘ znamená ‚černý jako asfalt‘. Což jsem nevěděl. Myslel jsem, že mě nazývají lopatou na kopání, takže, když jsem od nich byl dostatečně daleko, volal jsem na ně ‚raugh, raugh!‘, což je slovo pro rýč používaný ke kopání! Až mnohem později jsem se dozvěděl, že říkají: ‚Jsi černý jako asfalt.‘ Cítil jsem se tak hloupě!“

Když byl teenager, onemocněl Desmond tuberkulózou. Plíce mu zaplnily bakterie a málem zemřel. Téměř dva roky musel strávit v nemocnici. V nemocnici jej navštěvoval muž jménem Trevor Huddleston. Trevor byl bílý kněz, který často navštěvoval děti v nemocnici, aby je utěšil a poskytl jim společnost. Trevor Desmondovi nosil knihy ke čtení, hrál s ním dámu a dokonce ho doučoval školní předměty, aby ve škole nebyl Desmond pozadu. Do té doby se o Desmonda žádný běloch nezajímal a nezacházel s ním s úctou. Desmond si Trevora velmi oblíbil a na jeho návštěvy se těšil

Desmond se chtěl stát učitelem jako jeho otec, ale nesouhlasil se vzděláváním, kterého se černým dětem ve školách dostávalo. Tento vzdělávací systém se nazýval *bantu* a nebyl tak dobrý jako vzdělávací systém pro bílé děti. Systém *bantu* ve svých učebnicích podporoval rasové předsudky o černoších. Byl navržen tak, aby černé děti učil být služebníky nebo dělníky pracujícími pod bílou nadvládou. To Desmonda velmi hněvalo, proto učitelskou dráhu zavrhl.

„Cítil jsem, že toho nemohu být součástí... řekl jsem si: ‚Je mi líto, ale nehodlám být kolaborantem tohoto systému.‘ Pak jsem si řekl: ‚Co můžu udělat?‘“

Vzpomněl si na svého dobrého přítele Trevora Huddlestona a rozhodl se stát knězem, aby mohl pomáhat lidem. Brzy se Desmond stal známým pro svá kázání za práva všech lidí a sdílení svého poselství, že „všichni lidé jsou duhové děti Boží.“ Vyjadřoval se také proti nespravedlnostem apartheidu. Desmond se stal prvním černým jihoafrickým arcibiskupem v anglikánské církvi, což je nejvyšší postavení v této církvi.

„Proboha... jediné, co od vás žádáme, je uznat, že jsme také lidé!“

Desmond se inspiroval dílem *Martina Luthera Kinga* a hnutím za občanská práva ve Spojených státech. S tím jak napětí a násilí v Jižní Africe rostlo, hovořil Desmond o nutnosti bojovat za spravedlnost bez použití násilí.

Spolupracoval s místními církvemi a vystupoval proti vládě apartheidu. Vedl mírumilovné pochody, které volaly po ekonomických sankcích proti Jižní Africe. Doufal, že pokud si ostatní země světa přestanou kupovat zboží z Jižní Afriky, upoutá to pozornost vlády a donutí ji to vytvořit zákony, které chrání všechen lid – ne jen bílé.

V roce 1984 arcibiskup Desmond Tutu získal Nobelovu cenu míru za své nenásilné úsilí o ukončení apartheidu a nastolení rovnosti pro černochoy v Jižní Africe. V roce 1994 byl apartheid v Jižní Africe zrušen. Černoši měli právo volit vůbec poprvé dne 27. dubna 1994. Lidé čekali ve frontách hodiny a někdy i celý den, aby mohli odevzdat své hlasy.

„Byli jsme v sedmém nebi. Bylo to jako se zamilovat... byl to pro nás všechny den osvobození, pro černé i pro bílé.“

Nelson Mandela byl zvolen prvním černošským prezidentem Jihoafrické republiky. Po zrušení apartheidu Desmond pomohl založit Komisi pravdy a usmíření, která měla za cíl zacelení ran zasazených apartheidem. Umožňovala obětem setkat se s lidmi, kteří uplatňovali nespravedlivé zákony nebo podnikali násilné kroky, a učinit je odpovědnými za to, co udělali. Desmond Tutu je i nadále světovým lídrem v boji za lidská práva. Pomáhá světu porozumět závažnosti nemocí, jako je malárie a AIDS, a stal se jednou z nejznámějších osobností bojujících za práva homosexuálů.

„Jde o záležitost běžné spravedlnosti. Bojovali jsme proti apartheidu v Jižní Africe, za podpory celého světa, protože byli černoši obviňováni a donuceni trpět za něco, s čím nemůžeme nic dělat – naši vlastní kůži. To samé platí pro sexuální orientaci. S tou se člověk rodí. Nemohl jsem bojovat proti diskriminaci apartheidu a zároveň nebojovat proti diskriminaci homosexuálů, a to i v našich církevních a náboženských skupinách.“

„Diskriminovat naše bratry a sestry s homosexuální orientací, právě kvůli jejich sexualitě, je pro mě zcela nepřijatelné a nespravedlivé a stejně nefér, jako byl apartheid.“

Otázky do diskuze

1. Jak identita Desmonda Tutu ovlivnila jeho život?
2. Jak se skutečnost, že vyrůstal v době apartheidu, podepsala na Desmondově pohledu na spravedlnost pro všechny lidi?
3. Jaké ponaučení si můžeme vzít ze života Desmonda Tutu a uplatnit je v naší škole a společnosti?

VII. Identita a Desmond Tutu [15 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 5 – IDENTITA A DESMOND TUTU)

Pojďme se podívat na to, jak identita Desmonda Tutu ovlivnila jeho život a práci.

Vytvořte skupinky po třech a nechte žáky aby:

- vybrali tři složky identity Desmonda Tutu;
- popsali, jak každá vyvolala slušné nebo neslušné zacházení.

	Složka identity	Pozitivní zacházení	Negativní zacházení
Příklad	Byl nemocný	V nemocnici potkal Trevora Huddlestona a ten mu pomohl	Byl vnímán jako slabý a zameškal hodně hodin ve škole
1.			
2.			
3.			

Vidět či nevidět

Některé složky naší identity jsou viditelné a některé nikoli. Jako skupina se zamysleme nad:

- pěti viditelnými znaky/složkami identity (jsou vidět navenek);
- pěti neviditelnými znaky/složkami identity (nejsou vidět navenek).

Závěr

- Pro který z těchto viditelných a neviditelných faktorů byl Desmond Tutu diskriminován a proč?
- Liší se diskriminace u viditelných a neviditelných faktorů? Pokud ano, jak?
- Jaké jsou předpojatosti, které jsou základem těchto viditelných a neviditelných charakteristik identity?

VIII. Úvaha

Nechte žáky přečíst si citát od Desmonda Tutu a napsat o nějakém zážitku, při kterém se cítili méněcenní. Jak mohou slova Desmonda Tutu použít jako inspiraci k životu ve svobodě a důstojnosti?

„Nikdy nedovolte, abyste se kvůli někomu cítili méněcenně proto, kým jste. Žijte svůj život smysluplně, prožijte ho důstojně a svobodně.“

Desmond Tutu

IX. Film

Podívejte se na oceňovaný dokumentární film nadace PeaceJam „Children of the Light“ (91 minut, lze sledovat i po částech) o životě a díle Desmondů Tutu.

Video na YouTube kanálu nadace PeaceJam

české titulky: <https://youtu.be/oroVtav-92c>

X. Příprava k akci

POROZUMĚNÍ VNITŘNÍ ROZMANITOSTI

Každý z nás k výzvám přistupuje jinak. Než se pustíme do přípravy akce v naší škole nebo společenství, podívejme se na to, jakými způsoby přistupujeme k výzvám, a jaký to může mít přínos.

Sebehodnocení

Očíslujte následující tvrzení podle důležitosti: 1 je pro vás osobně nejdůležitější, 3 nejméně důležitá.

Než začnu něco dělat

- Chci vědět, jaký je cíl a proč to dělám.
- Rovnou se pustím do úkolu nebo sleduji, jak to dělají ostatní.
- Chci si o tom promluvit a slyšet nápady ostatních.

Tyto tři přístupy jsou zaměřené na:

1. porozumění zadání a smyslu;
2. rychlou akci a splnění zadání;
3. diskuzi, inspiraci a vztahy s ostatními.

Ve dvojicích si povězte, jaký styl práce jste si vybrali a prodiskutujte vaše přístupy k práci.

Závěr

- Jaký způsob práce se ukázal převládat ve vaší skupině?
- Které přístupy jsou ve vaší škole nebo společenství nejvíce ceněny?
- Co jste se dozvěděli z těchto tří otázek o sobě a svém okolí?
- Proč je vnitřní rozmanitost důležitá, a co by se stalo, kdybychom všichni k úkolům přistupovali stejně?
- Jak můžeme využít pestrosti lidí k řešení problémů v našem společenství?

XI. Akce – Výzva Desmonda Tutu

- **Jsem hrdý na to, kým jsem:** Udělejte si seznam tří vašich největších předností včetně věcí, které nejsou navenek vidět. Zapište si je a uchovejte si je v kapse po dobu jednoho měsíce. Tento seznam můžete kdykoli rozšířit a říci o něm rodině a přátelům – nebo si ho nechat pro sebe.
- **Školní výzva:** Podělte se o výzvu „Jsem hrdý na to, kým jsem“ od Desmonda Tutu se svou školou. Prostřednictvím plakátů nebo sociálních sítí povzbudte své přátele, aby si také sepsali podobný seznam a učitele, aby žákům umožnili se o své jedinečné identity podělit ve třídě. To může zahrnovat soutěže v psaní, výtvarné soutěže, talentové soutěže atd. Sdílejte s ostatními příběhy o životě a poselství Desmonda Tutu, zejména potřebu přijetí sebe sama a ostatních lidí takových, jací jsou.
- **Rodinná výzva:** Vyzvěte příbuzné, aby se zapojili, napsali vlastní seznamy a podělili o se své jedinečné dary. Škola může během školních akcí vytvořit výstavu žáků a jejich rodin.

One Billion Acts of Peace

Nechte žáky navštívit stránky billionacts.org a zveřejnit výzvu „Jsem hrdý na to, kým jsem“, sdílet ji na sociálních sítích a vyzvat další školy a skupiny, aby se zapojily do kampaně „One Billion Acts of Peace“.

XII. Google Hangout s Desmondem Tutu a Dalajlámou [28 minut]

Podívejte se na poctu *Nelsonu Mandelovi*, kdy Desmond Tutu a Dalajláma vzdávají hold dílu Nelsona Mandely během videohovoru moderovaného *Andersonem Cooperem*.

Video na YouTube kanálu nadace PeaceJam

anglické titulky: <https://www.youtube.com/watch?v=D9qlh0eAxG8&list=PL88C78A26E-28FAF37>

české titulky: <https://www.youtube.com/watch?v=XhAULQxoPjg>

Pracovní list č. 1

Má identita – schéma

**Problémy,
které se mě týkají
a způsoby, jakým
přispěji k dění
ve světě**

**Čím jsem
a čím nejsem**
(lze zahrnout
oblíbenou hudbu,
filmy, koníčky,
sporty...)

SYMBOL, KTERÝ MĚ CHARAKTERIZUJE

**Odkud jsem
a kde se cítím
doma**

**Mé vzory
a skupiny, do
kterých patřím**

Pracovní list č. 2

Pojmy související s identitou

Při pohledu na pojmy identity a kulturní rozdíly, je třeba tyto pojmy definovat, abychom pochopili, co znamenají a jak se používají k definování lidí.

Přečtěte si následující pojmy v malých skupinkách nebo párech, proveďte úpravy, pokud si myslíte, že něco chybí, nebo pojmy, kterým stále nerozumíte, označte otazníkem, abychom si je mohli dovysvětlit.

Pojem	Definice:
Rasa	Populace lidí lišící se od jiných populací zejména na základě vzhledových vlastností – primárně dle barvy pleti, vlasů, rysů obličeje.
Kultura	Populace lidí, které spojuje souhrn duchovních a hmotných hodnot jako například: tradice, víra, přesvědčení, zvyky, jazyk, postoje, chování, jídlo, zeměpisná poloha a další.
Etnický původ	Etnický původ se zakládá na rasových kořenech člověka – obvykle na jeho rodičích. Etnický původ více souvisí s genetikou jedince, zatímco kultura je sdíleným souborem přesvědčení a morálních hodnot.
Náboženství	Kolektivní zvyky a tradice skupiny lidí, kteří se spojují, aby studovali a praktikovali konkrétní duchovní učení nebo víru.
Pohlaví	Klasifikace osoby na základě biologického složení reprodukčních orgánů (žena, muž atd.)
Genderová identita	Psychologická identifikace člověka jako muže, ženy nebo jiného genderu, které může nebo nemusí odpovídat pohlaví, které je jim přiřazeno při narození.
Sexuální orientace	Fyzická anebo emoční přitažlivost osoby ke stejnému anebo opačnému pohlaví, např. gayové, lesbičky, bisexuálové či heterosexuálové (sexuální orientace je odlišná od genderové identity člověka).
Socioekonomický status	Relativní ekonomické hodnocení osoby nebo její rodiny (chudý, střední třída, bohatý) a sociální důsledky tohoto žebříčku.
Postižení	Fyzické nebo mentální postižení, které člověka podstatně omezuje v jedné i ve více životních aktivitách.
Právní postavení	Právní postavení osoby podle mezinárodního práva, jako je občan, žadatel o azyl, uprchlík, migrant, osoba bez státní příslušnosti, nezdokumentovaná osoba atd.

Závěr

1. Jak obtížné je tyto pojmy definovat? Proč?
2. Jaké pojmy vás matou nejvíce a proč?
3. Jsou nějaké definice, se kterými nesouhlasíte nebo byste upravili? Proč?
4. K čemu tyto pojmy slouží?

Pracovní list č. 3

Kdo jsem?

Tato aktivita zkoumá, jak vidíme sami sebe. K dispozici máte seznam otázek obsahující různé identifikátory, které mnoho lidí používá k popisu sebe sama. Nejedná se v žádném případě o vyčerpávající seznam, proto prosím případně přidejte další identifikátory, které považujete za důležité.

Máte k dispozici 10 minut na to, abyste si pro sebe odpověděli na otázky ze seznamu. Vaše odpovědi mohou být velmi důvěrné a není nutno je psát, pokud je nechcete sdílet!

Kdo jsem?

1. Jak se jmenuješ? Má tvé jméno nějaký zvláštní význam? .....
2. Jak bys popsal/a svou rasu, etnický původ a kulturní zázemí? .....
3. Jak bys popsal/a svůj socioekonomický status? .....
4. Jak bys popsal/a svůj gender a pohlaví? .....
5. Jak bys popsal/a svou sexuální identitu? .....
6. Jak bys popsal/a složení své rodiny? .....
7. Uveď některé z rolí, které ve své rodině a komunitě zastáváš. ....
8. Jak bys popsal/a své náboženství a duchovní přesvědčení? .....
9. Jak bys popsal/a sám/sama sebe fyzicky? .....
10. Jak bys popsal/a své duševní schopnosti? .....
11. Uveď některé ze svých silných stránek, koníčků a vášní. ....
12. Jaké další faktory mají vliv na tvou identitu? .....

Zamyšlení 1: Určete si priority

Po zodpovězení těchto otázek zakroužkujte pět odpovědí, které vás definují nejvíce. Je-li například vaše rasa něco, s čím se ztotožňujete nejvíce, zakroužkujte ji. O své odpovědi se poté podělte se zbytkem skupiny.

Zamyšlení 2: Z jiného úhlu pohledu

Zodpovězte tyto otázky z pohledu jiných lidí jako jsou vaši rodiče, učitelé, přátelé nebo neznámí lidé na ulici. Jak by se jejich seznam lišit od toho, co jste vyplnili sami?

Závěr

1. Jak definujete sami sebe?
2. Které z položek na seznamu mají silný vliv na vaši identitu a proč?
3. Které z položek na seznamu nemají silný vliv na vaši identitu a proč?
4. Jak okolní svět, vaši přátelé, média, rodina, ovlivňují vaši osobní identitu?
5. Je něco z vaší identity, čemu ostatní nerozumí?
6. Jaký vliv má podle vás na člověka, když něco z jeho identity musí skrývat, nebo pokud je mu neustále vyčítáno, že je něco s jeho identitou v nepořádku nebo špatně?

Pracovní list č. 4

Vliv identity na zacházení

Osobní identitu definujeme jako představu, kterou si o sobě vytvoříme v průběhu našeho života. Zahrnuje aspekty, které nemůžeme ovlivnit, jako je místo, kde jsme se narodili, barva naší kůže, společenské role, role které zastáváme v rodině, skupiny ke kterým náležíme a naše přesvědčení.

Vytvořte skupinky po třech.

- Vyberte tři složky z popisu své identity z předchozí aktivity – nejlépe jednu od každého z trojice.
- Popište, jak každá z těchto charakteristik vedla k pozitivnímu anebo negativnímu zacházení s vámi.

	Složka identity	Pozitivní zacházení	Negativní zacházení
Příklad	Jsem dobrý sportovec	Získal jsem určité výhody	Někteří učitelé si myslí, že nejsem chytrý
1.			
2.			
3.			

Každá trojice bude sdílet jeden příklad se zbytkem třídy.

Závěr

1. Jaké složky identity si vybralo nejvíce skupinek? Vidíte v tom nějakou zákonitost?
2. Které charakteristiky nejčastěji vedou ke slušnému zacházení a proč?
3. Které charakteristiky nejčastěji vedou k neslušnému zacházení a proč?
4. Co to vypovídá o toleranci k jinakostem v naší společnosti?
5. Co lze udělat proto, abychom dokázali přijímat identitu ostatních, i když je od naší odlišná, nebo je s ní v rozporu?

Domácí úkol

Až se budete v následujících dnech stýkat s přáteli, učiteli nebo rodinou, věnujte pozornost nálepkám identity, které jim přisuzujete, a zda tyto charakteristiky vnímáte negativně nebo pozitivně. Dokážete se přenést přes tyto nálepky a vidět lidi takové, jací jsou?

Pracovní list č. 5

Identita a Desmond Tutu

Pojďme se podívat na to, jak identita Desmonda Tutu ovlivnila jeho život a práci.

Vytvořte skupinky po třech:

- vyberte tři složky identity Desmonda Tutu;
- popište, jak každá charakteristika vyvolala slušné nebo neslušné zacházení.

	Složka identity	Pozitivní zacházení	Negativní zacházení
Příklad	Byl nemocný	V nemocnici potkal Trevora Huddlestona a ten mu pomohl	Byl vnímán jako slabý a zameškal hodně hodin ve škole
1.			
2.			
3.			

Vidět či nevidět

Některé složky naší identity jsou viditelné a některé nikoli. Jako skupina se zamysleme nad:

- pěti viditelnými znaky/složkami identity (jsou vidět navenek);
- pěti neviditelnými znaky/složkami identity (nejsou vidět navenek).

Závěr

- Pro který z těchto viditelných a neviditelných faktorů byl Desmond Tutu diskriminován a proč?
- Liší se diskriminace u viditelných a neviditelných faktorů? Pokud ano, jak?
- Jaké jsou předpojatosti, které jsou základem těchto viditelných a neviditelných charakteristik identity?

Úvaha

Přečtěte si citát od Desmonda Tutu a napište příběh o nějakém zážitku, při kterém jste se cítili méněcenní. Jak byste mohli využít radu Desmonda jako inspiraci k životu ve svobodě a důstojnosti?

„Nikdy nedovolte, abyste se kvůli někomu cítili méněcenně proto, kým jste. Žijte svůj život smysluplně, prožijte ho důstojně a svobodně.“

Desmond Tutu

HODNOCENÍ ŽÁKŮ

IDENTITA A ROZDÍLNOST

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

Zakroužkujte nejlepší odpověď na každou otázku:

1. Etnický původ člověka je dán především:

- A. hodnotami naučenými v dětství;
- B. zvyky, které dodržují;
- C. rasou jeho rodičů;
- D. místem, kde vyrostl.

2. Kulturu člověka určují:

- A. etnické kořeny skupiny;
- B. tradice, zvyky a přesvědčení;
- C. rasa rodičů;
- D. označení daná státními úřady.

3. Socioekonomický status znamená:

- A. dosaženou úroveň vzdělání;
- B. kolik zaměstnání člověk měl;
- C. ekonomické zařazení do třídy (chudý, střední třída, bohatý aj.);
- D. počet dětí v rodině.

Zaškrtněte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda.

- 4. Spiritualita není součástí identity člověka. Pravda Nepravda
- 5. Genderová identita souvisí vždy s pohlavím. Pravda Nepravda:
- 6. Rasa a kultura osoby znamenají stejnou věc. Pravda Nepravda
- 7. Sexuální orientace znamená fyzickou a/nebo emoční přitažlivost osoby ke stejnému a/nebo opačnému pohlaví. Pravda Nepravda

Zakroužkujte nejlepší odpověď na každou otázku.

8. Apartheid je:

- A. Systém rozdělení lidí na základě jejich ekonomického postavení.

- B. Nerovné zákony pro osoby mladší 18 let.
- C. Systém rozdělení lidí dle jejich rasy.
- D. Nerovné zákony proti ženám.

9. Během apartheidu neběloši:

- A. byli mučeni a zabíjeni;
- B. měli možnost volit;
- C. měli zákaz vycházení;
- D. možnosti A i C;
- E. nic z výše uvedeného.

Zaškrtněte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda.

- 10.** Desmond Tutu vedl mírumilovné pochody, které volaly po ekonomických sankcích pro upoutání pozornosti vlády. Pravda Nepravda
- 11.** Zákon o pravdě a usmíření zřídil nový soudní systém, který potlačoval svědectví černochoů v Jižní Africe. Pravda Nepravda

Zaškrtněte vše, co platí.

12. Dozvěděli jste se něco nového o:

sobě

Pokud ano, tak co?

---

ostatních?

Pokud ano, tak co?

---

ostatních skupinách lidí ve vaší škole/komunitě?

Pokud ano, tak co?

---

pravidlech, zákonech či pravidlech vaší školy, země atd.?

Pokud ano, tak co?

Dobrovolné písemné zadání

Co obnášel školní systém nazývaný *bantu* a proč se Desmond Tutu rozhodl nebýt učitelem ve školách, které jej praktikovaly? Popište, jak jste (nebo byste) se postavili proti něčemu, s čím nesouhlasíte (v případě potřeby použijte další papír).

ZPĚTNÁ VAZBA UČITELE/PEDAGOGA

IDENTITA A ODLIŠNOST

Jméno: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

- 1.** Které aktivity jste se žáky prováděli a jak je aktivita v průměru zaujala? Zaškrtněte vše, co platí na stupnici 1–5, kde 1 znamená „nezaujala příliš“ a 5 znamená „zaujala velmi“:

- I. Úvod – hádej, kdo to je?
II. Má identita
III. Definice pojmů souvisejících identitou
IV. Kdo jsem?
V. Vliv identity na zacházení
VI. Desmond Tutu - případová studie
VII. Identita a Desmond Tutu
VIII. Úvaha
IX. Film Children of light
 Pracovní list k filmu
X. Příprava k akci – přístupy k úkolu

- 2.** Kolik času celkem jste strávili touto kapitolou a jejími aktivitami, zaškrtněte jednu z možností.

- méně než hodinu
 1 hodinu
 1,5–2 hodiny
 2,5–3 hodiny
 více než 3 hodiny
 jiná forma realizace (popište) _____

- 3.** Kolik žáků se aktivit (v průměru) účastnilo? _____

- 4.** Průměrný věk či ročník žáků? _____

6. Jaké nové dovednosti a informace jste se společně s žáky naučili v rámci realizace této kapitoly?

---

7. Jaké primární dovednosti nebo znalosti si myslíte, že žáci díky aktivitám v této kapitole získali?

---

8. Při pohledu na hodnocení žáků u kapitoly

A. Které pojmy si myslíte, že zvládli na výbornou?

B. Které pojmy si myslíte, že příliš nezvládli?

C. Jaké faktory si myslíte, že hrály v jejich výsledcích roli?

---

9. Jak můžete vy osobně rozšířit některé pojmy a aktivity v této kapitole k prohloubení znalostí žáků?

---

10. Co byste změnili v obsahu, průběhu nebo realizaci aktivit v této kapitole tak, aby byla efektivnější?

Klíč k hodnocení žáků:

1. C
2. B
3. C
4. Nepravda
5. Nepravda
6. Nepravda
7. Pravda
8. C
9. D
10. Pravda
11. Nepravda

BUDOVÁNÍ KOMUNITY

V této kapitole žáci definují komunitu, budují kulturní povědomí a zkoumají, jak prožívají násilí a mír ve vlastních životech.

Seznámí se také s životem a dílem Rigoberty Menchú Tum z Guatemaly, která získala Nobelovu cenu za mír v roce 1992 za své úsilí o zrovnoprávnění domorodých obyvatel Střední Ameriky.

CÍLE

1. Žáci budou zkoumat a definovat pojem komunita.
2. Žáci si rozšíří znalosti o kultuře.
3. Žáci porozumí, odkud pochází násilí a mír v jejich životech.
4. Žáci se naučí něco o životě a díle Rigoberty Menchú Tum a jejím boji proti nespravedlnosti a zneužívání domorodců.

I. Úvod: Diskuse o komunitě (společenství)

[10 minut]

Krok 1: Nechte žáky utvořit dvě řady tak, aby k sobě stáli čelem. Řekněte jim, aby natáhli ruce a potřásli si rukou s osobou naproti, tím se vytvoří dvojice (jsou-li žáci v lichém počtu, může se zapojit pedagog).

Krok 2: : Položte otázku: „Co pro vás komunita znamená?“

- Dejte partnerům v jedné řadě 1 minutu na odpověď a poté si role prohodte a nechte druhého mluvit 1 minutu.

Krok 3: Promíchejte řadu, aby se žáci podělili o svůj názor s někým jiným. Posuňte jednu řadu o tři lidi (žáci na začátku řady se zařadí na konec).

- Položte otázku: „Do jakých komunit patříte?“ (např. rodina, škola, tým, církev, online skupina).
- Dejte partnerům v jedné řadě 1 minutu na odpověď, poté otočte role a nechte druhého partnera mluvit také na 1 minutu.

Krok 4: Znovu promíchejte řadu a zeptejte se: „Která z komunit, do kterých patříte, na vás má největší vliv a proč?“

Zamyšlení

- Co jste se dozvěděli od svých partnerů? (nechte několik dvojic se podělit o své poznatky)
- Proč je komunita tak důležitá?
- Jak vás vaše komunity negativně nebo pozitivně ovlivňují?

II. Týmová práce: Obrácení situace v naší komunitě [20 minut]

BUDETE POTŘEBOVAT: PLACHTU, CELTU, DEKU NEBO PROSTĚRADLO CCA 2,5 X 3 M

Krok 1: Položte deku doprostřed místnosti.

Krok 2: Nechte skupinu se zamyslet:

- Jaké skupiny lidí existují v naší škole nebo komunitě (sociální, etnické skupiny atd.)?
- Příklady, kdy jste ve vaší škole nebo komunitě viděli, že s někým jednají nespravedlivě.
- Viděli jste někoho, jak se zastal nějaké osoby nebo skupiny?

Krok 3: Řekněte žákům, aby si stoupli na deku. Na dece by měl být dostatek místa na to, aby si na ní žáci stoupli, aniž by se někoho dotýkali (v případě potřeby vyberte ze skupiny 8–10 dobrovolníků a ostatní mohou radit těm, kteří stojí na dece).

„Jako skupina budete nyní spolupracovat na otočení deky, aniž byste šlápli mimo ni. Tato strana deky představuje křivdy, kterých jsme v naší škole/komunitě byli svědky a obrácením deky „otáčíme list“. Jediným pravidlem je, že se žádnou částí těla nesmíte dotknout čehokoli mimo deku. Nesmíte se dotýkat podlahy, židlí, lavic atd.“

Zamyšlení

- Co jste se při aktivitě dozvěděli o týmové práci?
- Jak se tato aktivita podobala tomu, co musíme udělat, abychom „obrátili situaci v naší komunitě“ a učinili z ní bezpečné a spravedlivé místo? (např. je to těžké, vyžaduje to, aby se zapojili všichni a byli kreativní).

III. Mír a násilí v naší komunitě [15 minut]

„Když budu číst následující tvrzení, postavte se, pokud jste něco takového zažili. Jedná se o tichou aktivitu, takže se prosím zdržte konverzace, dokud aktivita neskončí. Pamatujte také, že důvěra je důležitá, proto nevynášejte osobní zkušenosti ostatních lidí mimo tuto skupinu bez jejich svolení.“

„Postavte se, pokud...“

- Jste někdy měli pocit, že v okolí vaší školy není bezpečno.
- Jste někdy provedli nějaké změny ve svém každodenním životě, abyste se vyhnuli násilí (změna přátel, vyhýbání se konkrétním parkům či hřištím nebo změna trasy domů).
- Vám osobně někdo za poslední tři roky vyhrožoval.
- Někdo, koho znáte, nešel do školy, protože se bál násilí.
- Vám někdo poslal zprávu nebo příspěvek se sexuálním podtextem nebo něco, co bylo urážlivé, nebo pro vás nepříjemné.
- Vám či vašemu kamarádovi někdo vyhrožoval kvůli vaší rase, národnosti či sexualitě.
- Se někdo, koho osobně znáte, ocitl v situaci, kdy mu bylo vyhrožováno pomocí pistole nebo nože.
- Někdo, koho osobně znáte, mluvil o sebevraždě, nebo se o ni pokusil.

Zamyšlení

- Co jste vyzorovali z toho, kdy si ostatní stoupali? Co to vypovídá o násilí v naší společnosti?
- Co to vypovídá o vašich vlastních životech?
- Jak myslíte, že by na tato tvrzení reagovala mládež v jiných částech země nebo světa?

Nyní tuto aktivitu opakujte s následujícími prohlášeními:

„Postavte se, pokud...“

- Se v okolí vaší školy cítíte bezpečně.
- Jste se v posledním měsíci někoho zastali.
- Máte dospělého (učitel, rodič, příbuzný), kterému na vás záleží.
- Chodíte do školy, nebo jste úspěšně dokončili školu.
- Máte přístup k jídlu a máte ho dost.
- Pro vás někdo za poslední týden udělal něco hezkého.
- Máte ve vaší komunitě místo, ve kterém se cítíte bezpečně a v klidu.
- Patříte alespoň do jedné skupiny, ve které vás ostatní podporují.

Zamyšlení

- Co jste vyzorovali z toho, kdy si ostatní stoupali? Co to vypovídá o vaší komunitě?
- Jak myslíte, že by na tato tvrzení reagovala mládež v jiných částech země nebo světa?
- Co vám tato aktivita napověděla o vztahu míru a násilí ve vašich životech?

IV. Zvyky a kultura [20 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 1)

„Kulturu může být někdy těžké definovat. Naše tradice, zvyky a hodnoty pomáhají kulturu definovat. V průběhu několika minut popište následující:

- Slova, která používáte k pozdravení vašich: a) rodičů, b) prarodičů či ostatních příbuzných, c) osob s autoritou a d) přátel.
- Svátky, narozeniny a události, které slavíte.
- Zvyky, které během těchto svátků a speciálních událostí dodržujete, například konkrétní aktivity, hudba, jídlo, modlitby či rituály.
- Hodnoty či přesvědčení, které jste získávali v rodině od dětství.

Nechte žáky porovnat své seznamy s ostatními a zamyslet se nad podobnostmi a rozdíly.

Zamyšlení

1. Co vaše zvyky vypovídají o vaší kultuře?
2. Kde jste se většinu z vašich zvyků naučili?
3. Jak dlouho se tyto zvyky ve vaší rodině tradují? Změnily se některé?
4. Vysmíval se někdo někdy vašim zvykům? Jak jste se cítili?
5. Řekl vám někdo někdy, že jsou vaše zvyky hloupé? Jak jste se cítili?
6. Nutil vás někdo někdy s jedním z vašich zvyků přestat?
7. Co nového jste se naučili po vyslechnutí zvyků vašich spolužáků?

V. Zkoumání a oslava kulture [20 minut + rozšiřující aktivity]

Pochopení a oceňování rozdílů představuje pevný základ pro vytváření tolerantních komunit. Následuje několik nápadů k objevování a oslavě kultur ve vaší škole a komunitě.

Festival jídla: Vyzvěte žáky, aby napsali své oblíbené domácí jídlo. Následně uspořádejte diskusi o receptech a původech těchto jídel. Poté ve skupině zorganizujte kulturní „festival“ jídla, kdy každý přinese z domova své oblíbené jídlo. Další možností je se skupinou navštívit různé restaurace, ve kterých se některá z těchto jídel podávají.

Hudební festival: Rozdělte žáky do malých skupin a nechte diskutovat o tom, čím je jejich konkrétní kultura specifická. Zapište si příklady hudby reprezentující jednotlivé kultury. Zorganizujte ve skupině hudební „festival“, kdy každý přinese jednu píseň, která reprezentuje jeho kulturu.

Koláž/nástěnná malba: Rozdělte se do skupin po 3–4 lidech. Každá skupinka vytvoří na papír či elektronicky koláž z kultur jednotlivých členů. Vyzvěte skupinky, aby se vzájemně podělily o své plakáty a zkombinovali je pro vytvoření nástěnné malby pro svou školu či komunitu.

VI. Volby: Zkoumáme svou motivaci

[30 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 2)

Jsme motivováni uspokojovat své potřeby.

Dr. William Glasser byl psychiatr, který věřil, že veškeré lidské chování je motivováno potřebou uspokojit pět základních potřeb: přežití, láska a sounáležitost, moc, svoboda a zábava. Dle Dr. Glassera je nejdůležitější potřebou láska a sounáležitost, protože spojení s lidmi, na kterých nám záleží, je způsob, jakým uspokojujeme své základní potřeby. Tuto myšlenku nazval Teorií volby, přičemž nám tato teorie poskytuje strukturu pro zkoumání důvodů, proč se lidé mohou projevovat negativně.

Dr. Glasser věří, že pět základních lidských potřeb je:

1. Přežití: bezpečí a rozmnožování, jídlo, oblečení, přístřeší (pro sebe a rodinu).
2. Láska a sounáležitost: cítit se oceňovaný, vážený, a vědět, že jsem členem nějaké skupiny blízkých lidí.
3. Moc: mít způsob, jak získat to, co chci. Moc může být pečující či sobecká. Může znamenat mít moc sám nad sebou a nebo chtít mít moc nad ostatními.
4. Svoboda: možnost činit rozhodnutí, která nám umožňují řídit vlastní život.
5. Zábava: užívání si aktivit a života obecně.

Zamyslete se nad následujícími scénáři a určete jak lze toto chování vysvětlit pomocí jedné ze základních potřeb:

1. Žák pošle druhému zlou zprávu.
  - Jak by mohla taková zpráva pomoci uspokojit jeho/její potřebu přežití?
  - Jak by mohla taková zpráva pomoci uspokojit jeho/její potřebu lásky a sounáležitosti?
  - Jak by mohla taková zpráva pomoci uspokojit jeho/její potřebu moci?
  - Jak by mohla taková zpráva pomoci uspokojit jeho/její potřebu svobody?
  - Jak by mohla taková zpráva pomoci uspokojit jeho/její potřebu se bavit?
2. Žák obtěžuje druhého tím, že ho před ostatními žáky nazývá „teploušem“.
Jak by takové chování mohlo pomoci uspokojit jeho/její potřebu přežití, lásky a sounáležitosti, moci, svobody a zábavy?
3. Mladý člověk se zastane někoho, kdo je šikanovaný.
Jak by takové chování mohlo pomoci uspokojit jeho potřebu přežití, lásky a sounáležitosti, moci, svobody a zábavy?

Zamyšlení

1. Souhlasíte s teorií pěti základních potřeb od Dr. Glassera? Proč ano, proč ne?
2. Je něco, co byste do tohoto seznamu přidali, nebo z něj odebrali? Pokud ano, tak co?
3. Co myslíte, že se děje, když lidé cítí, že nejsou jejich základní potřeby naplňovány?

4. Co myslíte, že se děje, když lidé cítí, že jsou jejich základní potřeby naplňovány?
5. Co to vypovídá o možných kořenech předsudků a diskriminace?

VII. Soudržnost společenství (komunity)

[15 minut]

„Soudržnost společenství“ je výraz popisující kolektivní závazek vytvořit takovou společnost, v níž:

- panuje společná vize a pocit sounáležitosti všech jejích členů;
- je různorodost původu a životních okolností oceňována;
- všichni mají srovnatelné příležitosti;
- existují a jsou podporovány a budovány silné a pozitivní vztahy, ať už v práci, škole nebo v širší komunitě.

Soudržnost společenství ovlivňuje:

1. Ekonomickou prosperitu komunity (zaměstnání apod.)
2. Kvalitu života, jak ji vnímají členové komunity
3. Kriminalitu v komunitě
4. Celkovou vitalitu komunity (účast členů komunity v občanském životě apod.)

Zamyšlení

- Jak soudržná je vaše školní komunita?
- Cítí se většina žáků vítána, ceněna, a že má rovné příležitosti?
- Jak to lze zjistit?

VIII. Zločiny z nenávisti a soudržnost společenství

[15 minut]

Zločiny z nenávisti jsou definovány jako násilí a útoky motivované xenofobií (strachem z neznámých lidí či cizinců) a nesnášenlivostí a společenskými předsudky vztahujícími se ke skupině identifikované na základě rasy, náboženství nebo víry, pohlaví, sexuální orientace, národnosti a etnické příslušnosti či jiné odlišnosti.

Zamyšlení

- Viděli, nebo zažili jste nějaký nenávistný (trestný) čin ve škole nebo komunitě? Pokud ano, jaké skupiny se tento čin týkal?
- Jak takové útoky ovlivňují soudržnost daného společenství?
- Co můžeme teď hned udělat, abychom zamezili zločinům z nenávisti a posílili soudržnost společenství v naší škole nebo komunitě?

IX. Případová studie Rigoberty Menchú Tum

VĚCI, KTERÉ JE TŘEBA PŘED ČTENÍM PŘÍPADOVÉ STUDIE VĚDĚT

Slovní zásoba

Vysvětlete si tyto výrazy před nebo během příběhu:

- budování komunity
- plantáž
- lidská práva
- aktivista
- domorodec

Podívejte se, jak Rigoberta mluví o ukončení rasismu

video ve španělštině s anglickými titulky:

<https://www.youtube.com/watch?v=cEbPlgZnSas&list=PL80688DB24F97BBCF>

video ve španělštině s českými titulky:

<https://www.youtube.com/watch?v=yXa15JTiQZA>

Nobelova cena míru

Nobelovu cenu za mír založil Alfred Nobel, švédský vynálezce, který měl na kontě přes 350 vynálezů, psal také poezii a divadelní hry. Jeho nejslavnějším vynálezem je dynamit, který vynalezl pro potřeby stavby silnic a železnic. Z dynamitu se však brzy stala nejničivější zbraň tehdy známá lidstvu a Alfredu Nobelovi se začalo přezdívat „obchodník smrti“. Proto vyčlenil miliony dolarů na vytvoření Nobelovy ceny za fyziku, chemii, medicínu, literaturu a mír. Zemřel 10. prosince 1896. Cena za mír se každoročně uděluje v den jeho úmrtí na jeho počest. Rigoberta Menchú Tum obdržela Nobelovu cenu za mír **v roce 1992 za své úsilí o mírumilovné hájení práv domorodců ve Střední Americe** a za její vůdčí postavení mezi domorodci po celém světě.

Rigoberta Menchú Tum

Laureátka Nobelovy ceny 1992

Rigoberta Menchú Tum pochází z mayského etnika. Narodila se v roce 1959 v malé horské vesničce v Guatemale. Mayové žijí v Guatemale již tisíce let. Kdysi žili ve velkých městech, měli písmo založené na piktogramech a byli zruční v keramice a tkaní. Asi před 500 lety se v Guatemale vylodili vojáci a dobyvatelé ze Španělska a podmanili si domorodé obyvatele, kteří tam žili. Španělé si podrobili zemi a donutili mayské a ostatní domorodé obyvatele dodržovat španělské zákony. To pro mayské domorodce představovalo mnoho problémů. Guatemala se od Španělské nadvlády osvobodila v roce 1821, ale když se Rigoberta narodila, život byl pro mayský lid stále obtížný.

V mayské kultuře je komunita velmi důležitá. Všichni se starají jeden o druhého a komunita se často shromažďuje na slavnostech a oslavách. Již od útlého věku se dívky v Rigobertině vesnici scházely a povídaly si při práci.

„Na polích je jedno krásné místo ve stínu, na kterém se všechny dívky schází — sedm či osm dívek — a sedí pod stromy, kde spolu mluví a tkají.“

Mayové byli velmi chudí a ve svých horských vesničkách nedokázali vypěstovat dostatek potravin pro přežití. Většinou musela Rigobertina rodina vesnici na šest měsíců v roce opustit a pracovat na bavlníkových či kávových plantážích. Pracovali 14 hodin denně a svou těžkou práci si vydělávali jen pár drobných.

Proč Rigoberta a ostatní Mayové pracovali tak tvrdě jen za pár drobných denně? Bylo to fér?

Matka a otec Rigoberty měli ve vesnici vůdčí postavení a mnoho lidí k nim chodilo pro pomoc se svými problémy. Když bylo Rigobertě 12, otec ji požádal, aby s ním jela na výlet do města.

„Byli jsme zvyklí cestovat v uzavřených nákladních automobilech, jako bychom byli v peci se všemi lidmi a zvířaty. Bylo to poprvé, co jsem seděla na sedadle nákladáku s okny... Když jsme dorazili do hlavního města, poprvé v životě jsem viděla osobní auta.“

Rigobertin otec se vydal do města, aby si promluvil s vládními činiteli, řekl jim o tom, jak to má mayský lid těžké, a dožadoval se základních lidských práv. Chtěl, aby Mayové mohli vlastnit půdu, dostávali spravedlivě zapláceno za svou práci a měli právo volit. Tato cesta do města byla pro Rigobertu nezapomenutelná. Věděla, že chce budovat komunitu, stejně jako její otec.

Když byla Rigoberta teenager, začala armáda útočit na její vesnici. V horských oblastech Guatemaly není moc půdy vhodné pro zemědělství. Obdělávání půdy bylo pro rodiče Rigoberty a zbytek komunity velice těžké. Vláda a další bohatí lidé chtěli pozemky komunity a snažili se proto Rigobertu a její sousedy z jejich půdy vyhnat. Vojáci zapalovali domy, ničili nástroje, zabíjeli zvířata a vyhrožovali Rigobertině otci.

Komunita věděla, že se vojáci vrátí, a chtěla být připravena. Rigoberta pomáhala otci, aby byla komunita na očekávané útoky armády připravena. Všichni členové komunity shromáždili kameny, klacky, pracovní nářadí, chilli, sůl, vápno a horkou vodu a vymýšleli způsoby

využití tohoto materiálu k sebeobraně. Na cestě do vesnice vykopali několik hlubokých jam jako pasti na vojáky. Když se armáda vrátila, viděla, že je komunita připravená. Rigoberta dokonce pomohla zajmout jednoho vojáka.

„Všechny matky přišly do vesnice, aby se na toho vojáka podívaly. Poté přišli i muži a prosili ho, aby o své zkušenosti řekl ostatním v armádě a přesvědčil je, aby přestali takové zlo páchat... řekli jsme mu, že jsme organizovaní a připravení bojovat do poslední kapky krve proti všemu, co si na nás armáda přichystá... Voják odešel ohromen, vzal si tuto důležitou zprávu s sebou... Nezabili jsme ho.“

Proč myslíte, že Mayové chyceného vojáka nezabili?

Vládě se aktivity Rigobertina otce související s vedením mayského lidu nelíbily. Proto ho unesli, mučili a na 14 měsíců uvěznil. Rigoberta musela rok pracovat bez přestávky, aby mohla zaplatit jeho propuštění. Když byl Rigobertin otec propuštěn, vzal ji do města na setkání s lidmi, se kterými spolupracoval. Rigobertin otec věděl, že ho vláda chce zabít. Věděl, že kdyby se jim to podařilo, Rigoberta má dost sil a schopností pokračovat v jeho práci. Krátce poté guatemalská vláda unesla a mučila i Rigobertina bratra. Vojáci vlády poté donutili členy Rigobertiny komunity sledovat, jak ho upalují.

„Všichni plakali... Vždy když tento příběh vyprávím, nedokážu zadržet slzy, je to pro mě realita, na kterou nemohu zapomenout... Moje matka téměř riskovala život tím, že mého bratra šla obejmout. Můj otec... neuronil ani jednu slzu, ale byl plný vzteku. A byl to vztek, který jsme cítili všichni... Nemohla jsem uvěřit, co se mému mladšímu bratrovi stalo. Co komu provedl, že si zasloužil takový osud? V tu chvíli jsem chtěla projevit svou agresi. Nešlo jen o život mého bratra. Šlo o životy mnoha lidí, a vy víte, že netruchlíte jen za sebe, ale i za všechny příbuzné pozůstalé. A přitom myslíte na to, že Mayové už tak umírají hladem, když nám naši rodiče mohou jen stěží zajistit dostatek obživy... a pak nás takhle pálí žižva... Dospěla jsem k závěru, že nejdůležitější je zorganizovat lid tak, aby nemusel nadále takto trpět, vidět hrůzy, jakou byla smrt mého bratra.“

O několik měsíců později Rigobertina otce potkal stejný osud jako jejího bratra. O několik měsíců později armáda zabila také její matku. V jménu svého bratra, otce, matky a všech Mayů zabitých armádou Rigoberta pokračovala ve svém boji za práva svého lidu. Všechno násilí, které Rigoberta spatřila, nezapříčinilo, aby jednala násilně, přestože byla plná hněvu. Veškerou svou energii nasadila do boje o práva mayského lidu v Guatemale. Znalosti, které získala od svého otce, použila k pokračování v jeho práci budování komunity. Rigobertiny rodiče ji naučili, jak se stát aktivistkou za lidská práva.

Co znamená být aktivistou za lidská práva?

Armádě se Rigobertina práce nelíbila. Vyhrožovali jí smrtí, takže se musela schovávat po domech přátel. Měla strach, že ji najdou i tak, a proto uprchla do Mexika. Věděla, že pokud chce pomoci mayskému lidu, musí zůstat naživu. Naučila se mluvit španělsky, aby mohla hovořit s vládními činiteli v Guatemale (jejím rodným jazykem je mayská řeč K'iche'). Vždy, když se vrátila do Guatemaly, obdržela od armády výhrůžky. Chtěla se o příběhu strastí mayského lidu podělit se zbytkem světa. V roce 1983 napsala knihu „Já, Rigo-

berta Menchú.“ Díky knize se lidé po celém světě mohli dozvědět o nespravedlnosti a útlačku mayského lidu v Guatemale.

V roce 1992, při příležitosti 500. výročí přistání Kryštofa Kolumba a Španělů v Americe obdržela Rigoberta Menchú Tum Nobelovu cenu míru jako uznání jejího boje za práva domorodých obyvatel. Byla první domorodou osobou a jednou z mála žen, která tuto cenu získala.

Veškerá nenásilná Rigobertina práce přispěla k mírovým dohodám v Guatemale roku 1996, které ukončily 36 let trvající občanskou válku a poskytly mayskému lidu mnoho práv. V roce 2007 se Rigoberta ucházela o místo prezidentky v Guatemale. Byla vůbec první ženskou a mayskou prezidentskou kandidátkou. Přestože nezmítěla, ukázala ostatním, že je něco takového možné. V roce 2011 se o prezidentské křeslo ucházela znovu a pomohla založit první mayskou politickou stranu podporující rovná práva pro všechny domorodce.

1 billion acts of peace

Rigoberta vyzývá mládež, aby se zaměřila zejména na problematiku rasismu a nenávisti. Věří, že rasismus a nenávist způsobují napětí mezi lidmi a zeměmi a že toto napětí vede k šikaně a násilným konfliktům. Kdyby lidé spolupracovali na porozumění rozdílům namísto nenávisti, svět by byl bezpečnějším místem.

billion acts

Otázky do diskuze

- Jakým způsobem byl mayský lid diskriminován?
- Proč se Rigoberta nebránila násilím? Co dělala místo toho?
- Proč byla pro Rigobertu její komunita tolik důležitá?
- Jak Rigobertu ovlivnila problematika rasismu a nenávisti?

X. Proč se Rigoberta postavila vládě

[15 minut]

Rigoberta se postavila guatemalské vládě napsáním své knihy a upozorněním na nesprávné zacházení s mayským lidem. Při zpětném pohledu na hierarchii potřeb Dr. Glassera, jak Rigoberta naplnila tyto základní potřeby tím, že napsala svou knihu?

Nechte žáky prodiskutovat odpovědi na tyto otázky:

- Jak jí to pomohlo v naplnění její potřeby přežití?
- Jak jí to pomohlo v naplnění její potřeby lásky a sounáležitosti?
- Jak jí to pomohlo v naplnění její potřeby moci?
- Jak jí to pomohlo v naplnění její potřeby svobody?

Zamyšlení

- Je Glasserův rámec užitečný pro pochopení Rigobertina chování?
- Co si myslíte, že je základní motivací guatemalské vlády k „šikanování“ Mayů? Co by z toho vláda mohla mít?
- Proč si myslíte, že Rigoberta kandidovala na prezidentku, i když věděla, že to bude nebezpečné a nevyhraje?
- Co si myslíte, že by bylo nutné, aby se Mayové v Guatemale necítili „odstrčení“ ?

Úvaha

Popište, jak zločiny z nenávisti a diskriminace Mayů ovlivnily Rigobertu, když vyrůstala. Jak ovlivnily tyto činy soudržnost její komunity?

XI. Film: Dcera Mayů “Daughter of the Maya”

[61 minut – možnost sledovat po částech]

Podívejte se na oceněný film s odkazem Rigoberty Menchú Tum a mayského lidu. film s českými titulky: <https://youtu.be/a9j-GpYnxf4>

Zamyšlení

- Jak rasismus a nenávist zapříčinily násilí a smrt v životě Rigoberty?
- Jak Rigoberta překonala těžkosti svého života?
- Jak byl život Rigoberty ovlivněn historií mayského lidu?
- Jak Rigoberta a Mayové využili soudnictví a právní systém k vypořádání se s nespravedlností? Jaké poučení si můžeme vzít pro naši zemi?

XII. Příprava k akci – Rytmus a timing

Při spolupráci na přípravě konkrétní akce pro dobro naší komunity je důležité pochopit, že lidé fungují odlišnými způsoby, a že každý způsob má svou cenu.

Krok 1: Škála

Představte si linii, která jde přes celou místnost. Začátek místnosti reprezentuje lidi, kteří reagují na nové myšlenky rychle, rovnou se vrhnou do akce, možná o sobě někdy slyší, že jsou zbrklí, že by si měli věci předem promyslet. Konec místnosti reprezentuje lidi, kteří se po seznámení s novou myšlenkou nejdříve zamyslí, rádi si seženou další informace k tématu, možná si už vyslechli že jsou moc pomalí, a někteří s nimi ztrácí trpělivost. Nyní si najděte na této linii své místo, podle toho jak se sami na této škále vnímáte – zda se rovnou vrháte do akce, nebo jste zdrženliví a sháníte další informace, nebo někde mezi.

Rozšiřující cvičení:

Když stojí žáci v řadě na škále, navrhněte aby si představili nějakou běžnou aktivitu, třeba jak jdou po chodbě o přestávce. Vyzvěte je, aby tleskali takovou rychlostí, která reprezentuje rychlost vybrané aktivity. Pohybují se rychle nebo pomalu? Jaké mají osobní tempo? Nechte je poslouchat se asi minutu, a potom je požádejte, aby vyhodnotili co zjistili.

Krok 2: Sdílejte a přesuňte se

Představte si konkrétní situaci, která ilustruje, proč jste si vybrali svou pozici na škále. Promluvte si se sousedy z obou stran, proč jste si každý vybrali toto místo. Podle toho, co kdo odpoví, se v případě potřeby přesuňte.

Krok 3: Přeložte linii

Nyní se uspořádejte tak, jako byste linní přeložili, na konci budou proti sobě stát lidé z opačné strany spektra. Máte dvě minuty abyste s osobou naproti vám probrali jednu výhodu a jednu komplikaci svého přístupu.

Zamyšlení

- Jaké jsou výhody obou přístupů - akčního a přemýšlivého?
- Proč je důležité mít v týmu oba přístupy?
- Který z těchto přístupů je více vítán a oceňován v naší škole? V naší komunitě? V naší společnosti?
- Jaký to má vliv na to, jak se věci dělají, a jak jsou přijímána rozhodnutí?
- Jak se můžeme ujistit, že oba tyto způsoby budou při plánování akce uplatněny a oceněny?

XIII. Akce Výzva školního klimatu

PŘÍLOHA 3 – DOTAZNÍK

Nechte žáky zjistit, zda má vaše škola údaje o klimatu školy, které již byly sesbírány, a bylo by možné je analyzovat. Nebo nechte žáky vyplnit Dotazník školního klimatu a poté spolupracovat na rozdělení tohoto průzkumu ostatním žákům a učitelům. Po sčítání odpovědí mohou žáci údaje sdílet se školou a vyzvat ji k vytvoření otevřenější komunity tím, že všechny vyzvou k oslovení komunit, se kterými se obvykle nestýkají (učitelé mohou více komunikovat se žáky atd.)

- Průzkum školního klimatu: Vytvořila organizace TeachingTolerance.org, originál je k dispozici na adrese: <http://www.tolerance.org/sites/default/files/files/general/School%20Climate%20Questionnaire.pdf>. Českou verzi nalaznete jako Přílohu 3 na konci kapitoly.

One billion acts of peace

Přečtěte si o „Day Without Hate“ (Dni bez nenávisti) na stránkách <https://www.billionacts.org/network/member/DayWithoutHate>. Jde o projekt v rámci kampaně „Jedna miliarda aktů míru“. Použijte data, která vaše skupina shromáždila v rámci průzkumu školního klimatu, k zahájení plánování Dne bez nenávisti ve vaší škole (Postup k vytvoření projektu – Lekce 7 – Akce).

billion acts

Pracovní list č. 1

Zvyky a kultura

„Kulturu může být někdy těžké definovat. Naše tradice, zvyky a hodnoty pomáhají kulturu definovat. Máte několik minut k napsání odpovědí na následující otázky:

Má kultura a zvyky

Slova, která používáte k pozdravení vašich:

A. rodičů

_____

B. prarodičů nebo ostatních příbuzných

_____

C. osob s autoritou

_____

D. přátel

_____

Svátky, narozeniny a události, které slavíte:

_____

Zvyky, které během těchto svátků a speciálních událostí dodržujete, například konkrétní aktivity, hudba, jídlo, modlitby či rituály:

_____

Hodnoty či přesvědčení, které vám byly vštěpovány od dětství:

_____

Porovnejte svůj seznam s ostatními ve skupině a zamyslete se nad podobnostmi a rozdíly.

Zamyšlení

1. Co vaše zvyky vypovídají o vaší kultuře?
2. Kde jste se většinu z vašich zvyků naučili?
3. Jak dlouho se tyto zvyky ve vaší rodině tradují? Změnily se některé?
4. Vysmíval se někdo někdy vašim zvykům? Jak jste se cítili?
5. Nutil vás někdo někdy s jedním z vašich zvyků přestat?
6. Co nového jste se naučili po vyslechnutí zvyků vašich spolužáků?

Pracovní list č. 2

Zkoumáme svou motivaci

Dr. William Glasser byl psychiatr. Věřil, že veškeré lidské chování je motivováno potřebou uspokojit pět základních potřeb: přežití, láska a sounáležitost, moc, svoboda a zábava. Dle něj je nejdůležitější potřebou láska a sounáležitost, neboť spojení s lidmi, na kterých nám záleží, je způsob, jakým uspokojujeme své základní potřeby. Tuto myšlenku nazval Teorií volby, přičemž nám tato teorie poskytuje pracovní rámec pro zkoumání důvodu, proč se lidé mohou projevat negativně.

Dr. Glasser věří, že **pět základních lidských potřeb je:**

Přežití: bezpečí a rozmnožování, jídlo, oblečení, přístřeší (pro sebe a rodinu).

Láska a sounáležitost: cítit se oceňován, vážený, a vědět, že jsem členem skupiny blízkých lidí.

Moc: mít způsob, jak získat to, co chci. Moc může být starostlivá či sobecká. Může znamenat mít moc sám nad sebou a zároveň chtít mít moc nad ostatními.

Svoboda: možnost činit rozhodnutí, která nám poskytují kontrolu nad vlastním životem.

Zábava: užívání si aktivit a života obecně.

Zamyslete se nad následujícími scénáři a jak lze případy šikany vysvětlit pomocí jedné ze základních potřeb:

Scénář 1: **žák pošle druhému zlou zprávu.**

Jak by mohla taková zpráva pomoci uspokojit jeho/její potřebu přežití?

Sounáležitosti a lásky: .....

Moci: .....

Svobody: .....

Zábavy: .....

Scénář 2: **Žák obtěžuje druhého tím, že jej před ostatními žáky nazývá „teploušem“.**

Jak by mohla taková zpráva pomoci uspokojit jeho/její potřebu přežití?

Sounáležitosti a lásky: .....

Moci: .....

Svobody: .....

Zábavy: .....

Scénář 3: **Mladý člověk se zastane někoho, kdo je šikanovaný.**

Jak by mohl takový čin pomoci uspokojit jeho/její potřebu přežití?

Sounáležitosti a lásky: .....

Moci: .....

Svobody: .....

Zábavy: .....

Příloha 3

Dotazník školního klimatu

Tento jednostránkový dotazník může pomoci odhalit odlišné vnímání učitelů a žáků. Lze jej použít pro uvedení do problematiky školního klimatu a bezpečnosti, nebo jej lze použít v rámci širšího šetření školního klimatu společně s rozhovory, skupinovými diskusemi, a dalšími nástroji. Dotazník lze také upravit pro dotazování rodičů žáků.

Vyznačte do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky

	Rozhodně souhlasím		Rozhodně nesouhlasím		
	1	2	3	4	5
a. žáci ve škole si rozumí					
b. žáci si vybírají hlavně sobě podobné kamarády					
c. žáci vědí, jak nahlásit obtěžování nebo rasovou diskriminaci učitelům nebo vedení školy					
d. pro žáky by nebylo těžké nahlásit obtěžování nebo diskriminaci					
e. učitelé v naší škole aktivně vytváří bezpečné a přátelské prostředí pro všechny žáky					
f. všichni žáci ve škole se tu cítí vítáni					
g. naše škola vytváří příležitosti, aby se všichni spolu seznámili					
h. v naší škole si učitelé, vedení, zaměstnanci, žáci i rodiče jeden druhému vzájemně naslouchají					
i. ráno se obvykle těším do školy					

V průběhu posledních tří měsíců: označte pravda / nepravda

1. viděl/a jsem ve škole rasově motivované nápisy nebo čmáranice;

pravda nepravda

2. slyšel/a jsem žáky pomlouvat, nadávat nebo nějak jinak hanlivě urážet;

pravda nepravda

3. slyšel/a jsem učitele nebo jiného dospělého neuctivě mluvit o nějaké skupině žáků;

pravda nepravda

4. viděl/a a pročítala/a jsem záznamy o bezpečnosti ve škole;

pravda nepravda

5. s někým jsem se bavil/a o klimatu/atmosféře ve škole.

pravda nepravda

HODNOCENÍ ŽÁKŮ

BUDOVÁNÍ KOMUNITY

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

Zakroužkujte nejlepší odpověď na každou otázku:

1. Dr. Glasser věří, že pět základních lidských potřeb je:

- A. přežití, sounáležitost/láska, sex, moc a svoboda;
- B. přežití, sounáležitost/láska, moc, svoboda a spánek;
- C. přežití, sounáležitost/láska, moc, svoboda a zábava;
- D. přežití, sounáležitost/láska, sex, moc a zábava.

2. Součástí soudržnosti společnosti je:

- A. ekonomická prosperita;
- B. zapojení členů komunity;
- C. ocenění pestrosti členů;
- D. vše z výše uvedeného.

3. Xenofobie je:

- A. násilný čin;
- B. strach z neznámých lidí a cizinců;
- C. strach z jiných náboženství;
- D. výhrůžka na internetu.

Zaškrtněte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda.

4. Naše tradice, zvyky a hodnoty určují naši kulturu. Pravda Nepravda

5. Zločiny z nenávisti jsou vždy násilné. Pravda Nepravda

6. Graffiti může být formou zločinu z nenávisti. Pravda Nepravda

7. Výhrůžka na internetu může být zločinem z nenávisti. Pravda Nepravda

8. Domorodci jsou:

- A. lidé z vojenského prostředí;
- B. lidé žijící v mnoha zemích;
- C. lidé, kteří pocházejí z určitého území nebo oblastí světa;
- D. lidé, kteří nemají vyhraněnou kulturu.

9. Mayská kultura je:

- A. Starobylá kultura, která vymřela před mnoha staletími
- B. Starobylá kultura, která je stále živá ve Střední Americe
- C. Kultura, kterou do Střední Ameriky přinesli Španělé
- D. B a C

Zakroužkujte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda:

10 Rigobertu Menchú Tum inspirovala její sestra k pořádání demonstrací proti nespravedlivému zacházení ze strany vlády. Pravda Nepravda

11 Armáda zavraždila jejího otce, bratra a matku, ale ona přesto hledala mírumilovná řešení. Pravda Nepravda

Zaškrtněte vše, co platí.

12 Dozvěděli jste se něco nového o:

Sobě? Pokud ano, tak co?

_____

Ostatních? Pokud ano, tak co?

_____

Ostatních skupinách lidí ve vaší škole/komunitě? Pokud ano, tak co?

_____

Zákonech a pravidlech vaší školy, země atd.? Pokud ano, tak co?

Dobrovolné písemné zadání

S jakými problémy se Mayové v Guatemale potýkali, když Rigoberta vyrůstala a jak se ona a její rodina snažila pomoci? Jmenujte jeden problém, na kterém vám ve vaší společnosti záleží a co byste s ním udělali?

PEACEJAM
EST 1996

ZPĚTNÁ VAZBA UČITELE/PEDAGOGA

BUDOVÁNÍ KOMUNITY

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

- 1. Které aktivity jste se žáky prováděli a jak je aktivita zaujala? Zaškrtněte vše, co platí na stupnici 1–5, kde 1 znamená „nezaujala příliš“ a 5 znamená „zaujala velmi.“**

- I. Úvod: Diskuse o komunitě
 II. Týmová práce
 III. Mír a násilí v naší komunitě
 IV. Zvyky a kultura
 V. Zkoumání a oslava kultury
 VI. Volby: Zkoumáme svou motivaci
 VII. Soudržnost společenství
 VIII. Zločiny z nenávisti a soudržnost společenství
 IX. případová studie Rigoberty Menchú Tum
 . krátké video
 X. Proč se Rigoberta postavila vládě
 XI. film
 XII. Příprava k akci – Rytmus a timing
 XIII. Akce Výzva školního klimatu

- 2. Kolik času celkem jste strávili touto kapitolou a jejími aktivitami, zaškrtněte jednu z možností.**

- méně než hodinu
 1 hodinu
 1,5–2 hodiny
 2,5–3 hodiny
 více než 3 hodiny
 jiná forma realizace (popište)

- 3. Kolik žáků se aktivit (v průměru) účastnilo?**

_____

4. Průměrný věk či ročník žáků?

---

5. Jaké nové dovednosti a informace jste se vy naučili v rámci realizace této kapitoly se žáky?

---

6. Jaké primární dovednosti nebo znalosti si myslíte, že žáci díky aktivitám v této kapitole získali?

---

7. Při pohledu na hodnocení žáků u kapitoly

A. Které pojmy si myslíte, že zvládli na výbornou?

B. Které pojmy si myslíte, že příliš nezvládli?

C. Jaké faktory si myslíte, že hrály v jejich výsledcích roli?

---

8. Jak můžete vy osobně rozšířit některé pojmy a aktivity v této kapitole k prohloubení znalostí žáků?

---

9. Co byste změnili v obsahu, průběhu nebo realizaci aktivit v této kapitole tak, aby byla efektivnější?

Klíč k hodnocení žáků

1 C

2 D

3 B

4 Pravda

5 Nepravda

6 Pravda

7 Pravda

8 C

9 B

10 Nepravda

11 Pravda

TOLERANCE A SPOJENECTVÍ

CÍLE

1. V této kapitole se žáci budou zabývat problematikou začlenění a vyloučení ze společnosti.
2. Žáci porozumí definici bezpečného prostoru.
3. Žáci se naučí se stát spojencem pro ty, kteří čelí šikaně či bezpráví.
4. Žáci se dozví o držitelce Nobelovy ceny míru Jody Williams a jejím úsilí o zákaz nášlapných min a obhajování lidí trpících bezprávím.

I. Úvod [10 minut]

Rozdělte žáky do dvojic. Řekněte, aby jedna z osob z dvojice zatnula ruku v pěst. Úkolem druhé osoby je tuto pěst rozevřít. Žáci si po 30 sekundách role vymění.

Zamyšlení

- Kolik z vás použilo sílu k rozevření pěsti svého partnera?
- Napadlo někoho prostě partnera požádat, aby pěst rozevřel?
- Nabídl někdo svému partnerovi odměnu za to, když pěst rozevře?
- Co by v tomto případě bylo účinnějším postupem: síla nebo spolupráce?
- Proč nejsou síla nebo šikana nejefektivnější způsoby jak dostat, co chceme?

II. Začlenění a vyloučení [30 minut]

Krok 1: Požádejte 6–8 dobrovolníků, aby utvořili kruh před třídou (v případě větších skupin lze žáky rozdělit do více skupin po 6 až 8 členech). Při této aktivitě bude skupina hrát scénáře zabývající se problematikou začlenění a vyloučení ze společnosti. Každá skupina určí jednoho dobrovolníka. Požádejte dobrovolníka, aby místnost na chvíli opustil. Ujistěte se, že osoba, kterou zvolíte jako dobrovolníka, není příliš citlivá nebo nezažívá vyloučení ze společnosti.

Krok 2: Během každého scénáře skupina hraje, že jsou skupinou přátel. Musí stát v těsném kruhu a rozhodnout se o tématu k diskusi (např. jejich oblíbená hudba, plány na víkend nebo plánování společné aktivity).

Krok 3: Před každým scénářem dobrovolník nejprve opustí místnost. Když ho požádáte, aby se vrátil, pokusí se začlenit zpátky do skupiny. Vyzvěte ho, aby použil jakýkoli typ strategie (kromě fyzické síly), aby se dostal zpět do skupiny.

1. scénář: Úplné vyloučení

Dobrovolník je mimo místnost. Skupina se postaví do těsného kruhu čelem k sobě a bude se chovat tak, aby došlo k „úplnému vyloučení“ dobrovolníka. To znamená udržení dobrovolníka mimo skupinu fyzicky, emocionálně a slovně. Dejte skupině minutu na to se rozhodnout, o čem budou mluvit a jak se budou chovat. Poté dobrovolníka požádejte, aby se vrátil a pokusil se ke skupině „připojit“. Po 2–3 minutách skupinu požádejte, aby přestali, a řekněte dobrovolníkovi, aby se vrátil na chodbu.

2. scénář: Falešné přijetí/ začlenění

Jakmile bude dobrovolník venku, dejte skupině pokyn, aby pokračovali v konverzaci a když se dobrovolník vrátí, začlení ho do skupiny pomocí falešného či neupřímného přijetí. Můžete například změnit téma, když se dobrovolník pokusí mluvit, pustit ho zpět do kruhu, ale nevnímat si jeho přítomnosti atd. Po 2–3 minutách skupinu požádejte, aby přestali a řekněte dobrovolníkovi, aby se vrátil na chodbu.

3. scénář: Úplné přijetí / začlenění

Tentokrát se dobrovolník vrátí do místnosti, kruh přátel ho upřímně přijme zpět a bude se snažit, aby se cítil vítaný a jako vážený člen skupiny. Než se dobrovolník vrátí, může skupina prodiskutovat způsoby, jak dobrovolníkovi ukázat, že ho přijímá.

Zamyšlení

- Jaký to byl pocit být vyloučen?
- Jaký to byl pocit vyloučit někoho jiného?
- Jaká situace byla pro „outsidera“ nejtěžší a jaká naopak pro skupinu? Proč?
- Kdo z vás se někdy cítil být vyloučen ze skupiny? Jaký to byl pocit?
- Co se stane, když je osoba nebo skupina lidí opakovaně vylučována? Co by se muselo udělat, aby se cítili být začlenění do skupiny?
- Kde se toto děje v naší škole a komunitě?

III. Zprávy sociálních médií o přijetí a vyloučení [30-minut]

Nechte žáky jmenovat příklady přijetí a vyloučení v médiích, jako jsou: sociální sítě, populární filmy, texty písní, které poslouchají a komerční inzerce. Žáci mohou během hodiny hledat na internetu nebo pátrat v paměti.

Zamyšlení

- Co je hlavním poselstvím každého příspěvku, filmu, písničky atd.? Jak média podporují přijetí specifických skupin lidí? Jak média podporují vyloučení ostatních a jejich myšlenek?
- Jsou média dnes více o přijetí nebo vyloučení? Zdůvodněte své odpovědi.
- Jaký vliv mají tato sdělení na váš každodenní život?

IV. Být spojencem [30-minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 1)

„Často jsme svědky nenávisti, diskriminace a krutosti. Spojenci jsou jedinci, kteří jsou si vědomi diskriminace a vyloučení a jiného nepřátelského chování a staví se proti němu.“

Co je spojencem? Rozdíl mezi spojencem a přihlížejícím.

Přečtěte definice nahlas ve skupině:

- **Přihlížející** je osoba nebo skupina, která pozoruje nebo poslouchá nepřátelské chování. Aktivní přihlížející podporuje/povzbuzuje nepřátelské chování svými slovy, gesty nebo činnostmi. Pasivní přihlížející podporuje nepřátelské chování ignorováním nebo nečinností v reakci na dané chování.
- **Spojenec** je osoba nebo skupina, která zabraňuje nepřátelskému chování, nebo podporuje diskriminovanou osobu nebo skupinu.

Snadné způsoby, jak být spojencem – následuje několik příkladů způsobů, jak být spojencem. Napadají vás nějaké další?

1. **Nepodílet se:** Tento způsob nevyžaduje, abyste cokoli dělali, stačí nedělat určité věci, jako je smích, zírání nebo fandění nepřátelskému chování.
2. **Podpořit oběť:** Ať už oběť znáte nebo ne, můžete prokázat soucit – buď přímo na místě nebo v soukromí. Může stačit se zeptat: „Jsi v pořádku?“
3. **Říci něco:** Může stačit říct: „To není vtipný“.
4. **Zdokumentovat si událost:** Pokud si jste jistí, že je to bezpečné, můžete vzít telefon a situaci si natočit. Video pak lze použít jako důkaz na podporu šikanované osoby.
5. **Upozornit důvěryhodného dospělého:** Někdy je na zastavení nepřátelského chování nutná pomoc. Je důležité o věci říci dospělému, kterému věříte.

Je to snadné?

Diskriminace dnes vypadá pravděpodobně jinak, než když jste byli mladší. Být spojencem proto také vypadá jinak. Pojdme to zkusit.

Vytvořte pět skupin – jednu pro každý z pěti výše uvedených postupů. Řekněte každé skupině, aby si přečetla svůj scénář, a reagovala na něj pomocí jí přiděleného způsobu z předchozího odstavce.

Scénář 1: Vaše kamarádka je šikanována online svým bývalým přítelem, který zveřejnil její intimní fotografie.

Scénář 2: Zaslechli jste dva z vašich kamarádů, jak říkají: „Měli bychom je všechny poslat, odkud přišli.“

Zamyšlení

- Jak dobře fungovaly postupy pro váš scénář?
- Který z postupů fungoval nejlépe pro každý scénář a proč?
- Jaké další postupy jste vyzkoušeli?

V. Případová studie Jody Williams

Věci, které je třeba před čtením případové studie vědět:

Slovní zásoba

Vysvětlíte si tyto výrazy před nebo během příběhu:

- obtěžování
- duševní nemoc
- stěžejní
- nášlapné miny
- kampaň
- bezpečnost

Podívejte se, jak Jody mluví o skutečné lidské bezpečnosti.

video s českými titulky: <https://www.youtube.com/watch?v=FD6CqD1kV8s>

Nobelova cena míru

Nobelovu cenu za mír založil Alfred Nobel, švédský vynálezce, který měl na kontě přes 350 vynálezů a psal také poezii a divadelní hry. Jeho nejslavnějším vynálezem je dynamit, který vynalezl pro potřeby stavby silnic a železnic. Z dynamitu se však brzy stala nejničivější zbraň tehdy známá lidstvu a Alfredu Nobelovi se začalo přezdívát „obchodník smrti“. Proto vyčlenil miliony dolarů na vytvoření Nobelovy ceny za fyziku, chemii, medicínu, literaturu a mír. Zemřel 10. prosince 1896. Cena za mír se každoročně uděluje 10. prosince na počest jeho smrti.

Jody Williams a Mezinárodní kampaň pro zákaz nášlapných min získali Nobelovu cenu míru v roce 1997 za své úsilí o zákaz a odstranění protipěchotních min.

Jody Williams

Držitelka Nobelovy ceny 1997

Jody Williams se narodila 9. října 1950 v malém městě Poultney v americkém státě Vermont. Počet obyvatel města Poultney čítal jen 1200 lidí, takže když Jody vyrůstala, znala většinu lidí ve svém městě. Pochází z velké rodiny se šesti dětmi.

Jednou z jejích povinností byla pomoc s péčí o mladšího bratra Stephen. Stephen se narodil hluchý a nedokázal moc dobře mluvit. Jody se naučila s ním komunikovat pomocí znakové řeči a pomáhala mu komunikovat s ostatními. Děti Stephen často šikanovaly a škádliily, protože mluvil zvláště.

Dva bratři, kteří bydleli vedle rodiny Jody, Stephen neustále obtěžovali. Jody nedokázala pochopit, co mají z toho, že jsou tak krutí k postiženému chlapci. Jednoho dne, když Jody a Stephen jezdili venku na kolech, jeden z bratrů trefil Stephen do hlavy kamenem. Když Jody slyšela Stephenův křik, pocítila tak obrovský vztek a nespravedlnost, že se za oběma chlapci rozběhla, přestože byli mnohem větší. V ten moment se dle svých slov změnila z plaché, tiché dívky na „jinou dívku.“

Dokážete si vzpomenout na zážitek, který vás nějak změnil, něco ve vás probudil?

Když byl Stephen starší, objevila se u něj také duševní nemoc, kvůli které byl velmi agresivní a často násilnický. Kvůli svým náročným zkušenostem se Stephenem se Jody nemůže dívat na to, když někoho šikanojí nebo s ním zacházejí nespravedlivě.

V dopise rodičům Jody napsala:

„Osobně jsem pevně přesvědčena, že naprosto klíčovými důvody pro rozhodnutí, která jsem v životě učinila, jsou některé z prvních zážitků, na které si vzpomínám se Stephenem jako dítě v Poultney... Vidět jak se děti ke Stephenovi chovají... Když k němu byly kruté... Byla jsem vzteky bez sebe. Chtěla jsem ho bránit. Myslím, že se to později změnilo na vztek, který cítím když je někdo mocnější „zlý“ na slabšího. A z toho se stala touha hledat způsob, jak ty slabší ochránit.“

Stejně jako mnoho dalších teenagerů její generace, byla i Jody dotčena válkou mezi Spojenými státy a Vietnamem. Jody s přáteli vystupovala proti této válce a účastnila se mírových demonstrací.

Dokážete jmenovat některé z problémů či událostí, o kterých se dnes mluví ve zprávách, a rozčilují mladé lidi?

Po absolvování studií na universitě ve Vermontu Jody dva roky učila angličtinu v Mexiku. Během života a práce v Mexiku stanula tváří v tvář extrémní chudobě. Mnoho z mexických rodin, které poznala, nemělo dost peněz na jídlo pro své děti. Vzpomněla si na stejný pocit hněvu a nespravedlnosti.

Přestěhovala se do Washingtonu, D.C. Měla dvě zaměstnání a navštěvovala školu pokročilých mezinárodních studií na Johns Hopkins University.

Jednoho dne šla Jody po ulici ve Washington D.C., když jí někdo podal leták. Tento malý kus papíru obsahoval informace o zapojení Spojených států do občanské války v El Salvadoru, malé zemi ve Střední Americe. To Jody připomnělo zapojení Spojených států ve Vietnamu, proti kterému se svými přáteli protestovala jako teenager. Zdálo se, že se vše opakuje, a Jody se vášnivě zapojila do zastavení účasti Spojených států ve válce v El Salvadoru.

Jody se ptá dospívajících:

„Co vás zajímá kromě chození do obchodáků a kupování nových tenisek či sukni? Co vám ve světě dělá starosti? A pokud vám to dělá starosti, proč tomu tak je? A pokud si děláte starosti, co myslíte, že můžete změnit? Začněte o tom přemýšlet hned, nečekejte, až budete starší. Každý se může zapojit.“

Jsou nějaké konkrétní problémy, o které se zajímáte díky svým osobním zkušenostem v rodině či komunitě?

Jody proměnila svou vášeň v práci tím, že pomáhala lidem v Nikaragui, Hondurasu a El Salvadoru. Během svého působení ve Střední Americe Jody zachránila 27 dětí z El Salvadoru tak, že je vzala s sebou zpět do Spojených států k lékařskému ošetření a následné péči. Během svého působení ve Střední Americe se Jody dozvěděla o zbraních nazývaných nášlapné miny. Tyto výbušné zbraně byly používány po celé Střední Americe a v mnoha dalších částech světa. Nášlapné miny jsou malé bomby ukryté v zemi, které explodují, když na ně někdo šlápne. Nášlapné miny, které nevybuchnou, zůstávají v zemi dlouho poté, co je válka u konce. Často na ně šlápou nevinní lidé, kteří jsou pak těžce zranění nebo přijdou o život. V Kambodži například 50 % obětí nášlapných min představují děti.

„Nášlapná mina je dokonalým vojákem, věčná hlídka! Válka skončí, nášlapná mina pokračuje v zabíjení.“

V roce 1991 Jody zavolał muž jménem Bobby Muller, prezident Americké nadace vietnamských veteránů (VVAF), a zeptal se jí, zda by nepomohla s novou iniciativou pro zakázání nášlapných min po celém světě. Po letech snahy o změnu politiky Spojených států ve Střední Americe Jody souhlasila, že pomůže přesvědčit vlády světa, aby zakázaly nášlapné miny.

V roce 1992 Jody pomohla při organizaci Mezinárodní kampaně pro zákaz nášlapných min (ICBL). Tato skupina pracovala na odstranění nášlapných min po celém světě, ale také vyzývala vlády, aby přestaly nášlapné miny vyrábět a používat ve válce. Zneškodněny byly miliony nášlapných min a mnoho zemí souhlasilo s ukončením jejich používání.

Proč myslíte, že bylo pro Mezinárodní kampaně pro zákaz nášlapných min důležité udělat víc, než jen přesvědčit vlády, aby odstranily stávající nášlapné miny?

V roce 1995 Jody napsala ve spolupráci se svým kolegou Shawnem Robertsem knihu s názvem *After Guns Fall Silent: The Enduring Legacy of Landmines*, VVAF, 1995 (*Až utichnou pušky, Trvalé dědictví nášlapných min*). Kniha upozornila nejen na utrpení lidí zmrzačených a zabitých nášlapnými minami, ale ukázala také, jak nášlapné miny ovlivňovaly celé komunity a země. Lidé v těchto zemích například nemohli využívat rozsáhlé plochy půdy pro zemědělské účely, protože pole byla zamořena nášlapnými minami. Výsledkem bylo, že bylo pro mnoho lidí těžké si najít práci a uživit vlastní rodinu.

V září 1997, po pouhých pěti letech působení kampaně, podepsalo smlouvu o zákazu nášlapných min 90 zemí. Všechny překvapilo, že malá skupina lidí dokázala přesvědčit tolik světových vůdců k zastavení používání nášlapných min. Jody Williams a Mezinárodní kampaň pro zákaz nášlapných min získaly Nobelovu cenu míru v roce 1997.

„Jedná se o historický moment nejen kvůli smlouvě. Jde o historický moment, protože vůbec poprvé se představitelé států spojili, aby reagovali na potřeby společnosti.“

V současné době smlouvu o zákazu nášlapných min podepsala již většina zemí světa. Stále však existují země, které smlouvu nepodepsaly – včetně Spojených států.

„Některé vlády se dodnes chovají, jako bychom nebyli všichni vzájemně propojeni.“

Co myslíte, že tím Jody chtěla říci?

Mezinárodní kampaň pro zákaz nášlapných min i nadále pokračuje v tvrdé práci pro přesvědčení světových vůdců, aby přestali používat nášlapné miny. Cílem kampaně je vytvořit svět zcela bez min. Jody již není ředitelkou kampaně, ale i nadále slouží jako její mezinárodní mluvčí.

V roce 2006 Jody a pět dalších ženských držitelek Nobelovy ceny míru vytvořilo Nobelovu ženskou iniciativu, která pracuje na zastavení všech forem násilí páchaného na ženách ve světě. Spolupracovaly například s ženami a dětmi v uprchlických táborech po celé Africe

a Thajsku, kde mají občanské války na svědomí již tisíce životů a donutily miliony lidí opustit své domovy. Jody také usiluje o odstranění zbraní, jako jsou kazetové bomby a proti znaní silnění jako nástroji války.

Jody měla otevřené oči i srdce i k utrpení v jiných částech světa. Děkuje svému bratru Stephenovi za to, že jí pomohl povstat a stát se spojencem všech, kteří trpí bezprávím a jejichž hlasy nejsou vyslyšeny. Jejím hlavním poselstvím je: **konejte, protože i jediná osoba dokáže něco změnit!**

Globální výzva k akci

Jody vybízí mladé lidi, aby se zaměřili zejména na „vytvoření opravdové lidské bezpečnosti namísto vojenské bezpečnosti.“ Věří, že pokud země a jejich vlády odkloní peníze a prostředky od vojenských výdajů a investují více do vzdělání, ochrany životního prostředí, ukončení rasismu, ochrany lidských práv a tvorby bezpečných měst, svět bude bezpečnějším místem.

Otázky do diskuze

1. Souhlasíte s Jody, že investováním většího množství peněz a času do vzdělání a ochrany lidských práv by se stal svět bezpečnějším? Proč ano, proč ne?
2. Jak souvisí úsilí Jody o zákaz nášlapných min s problematikou šikany?

Kambodža, foto: Nic Dunlop

VI. Jody Williams jako spojenc [15 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 2)

Podívejme se na dílo Jody a zjistíme, jak byla spojencem.

Vypište

- 1) všechny lidi/skupiny, se kterými spolupracovala,
- 2) problémy, které jim pomáhala řešit a
- 3) jak byla spojencem (co udělala, aby pomohla):

skupina	problém	jak byla spojencem
1		
2		
3		
4		
5		

Zamyšlení

- Byly mezi problémy a skupinami, kterými Jody pomáhala, nějaké podobnosti?
- Jaké konkrétní dovednosti či zkušenosti Jody využila, aby těmto skupinám lidí pomohla?
- Jaké výsady či výhody Jody měla (vzdělávání, fyzická schopnost, narození v bohaté zemi atd.) a jak je při své pomoci využila?

VII. Úvaha

(NA PRACOVNÍM LISTU Č. 2)

V rámci své práce po celém světě se Jody nesnažila řešit problém skupiny nebo tvrdit, že ví více než skupiny tímto problémem poznamenané. Nabídla své dovednosti, výhody a zkušenosti a zeptala se, jak by mohly být nápomocné při její práci. Napište o svých vlastních dovednostech, výhodách a zkušenostech a jak by se daly využít na podporu skupiny nebo kauzy, na které vám ve vaší škole či komunitě záleží.

VIII. Akce

Dobrovolníkem na jednu hodinu

Jody Williamsová svou kariéru začala jako aktivistka provádějící dobrovolnické činnosti pro skupiny, které se zabývali problémy, na nichž jí záleželo. Zaměřte se jako skupina na záležitosti, na nichž vám záleží, a dobrovolně věnujte hodinu svého času skupinám, které na těchto problémech již pracují.

Zamyslete se nad problémy, na kterých vaší skupině záleží. Pro začátek můžete využít oblasti kampaně „Jedna miliarda aktů míru“.

Například:

- Vzdělání a budování komunity – zajištění, že se všem skupinám lidí na vaší škole daří a že se cítí v bezpečí.
- Životní prostředí – od uklízení parků a ochrany zvířat, po řešení problémů, jako jsou klimatické změny.
- Začlenění a spolupráce – od problémů s šikanou po rasismus na vaší škole.
- Zmírnění extrémní chudoby – od bezdomovectví a potravinových bank po knihy pro děti žijící v chudobě.

Najděte organizace ve vašem okolí (nebo zemi), které již pracují na problémech vybraných vaší skupinou. Zjistěte, zda se ve vašem okolí nachází dobrovolnické centrum, nebo zda tyto informace již zjistily jiné skupiny.

Nabídněte se, třeba jen na hodinu, jako dobrovolník u organizace, která se zabývá problémy, na nichž vaší skupině záleží. Kontaktujte jednu nebo více takových organizací a zjistěte, jak jim můžete věnovat hodinu svého času. Můžete to udělat se třídou nebo individuálně. Dobrovolnictví lze realizovat osobně, přes internet, dopisem, podepisováním peticí či shromažďováním prostředků.

Uspořádejte školní dobrovolnický den

Nyní, když vaše skupina ví o některých organizacích ve vašem okolí a typech služeb, které poskytují, uspořádejte dobrovolnický den pro vaši školu.

- Rozhodněte, který den v týdnu bude pro vaši školu nejlepší: Může se jednat o víkendový den, odpolední aktivitu, nebo můžete požádat učitele a vedení školy a akci uspořádat v rámci výuky.
- Vyberte termín vašeho dobrovolnického dne: Lze jej naplánovat tak, aby se časově shodoval s dny, jako jsou mezinárodně uznané dny (světový den míru, světový den životního prostředí, apod.), státní svátky či jiné události pořádané vaší školou.
- Vyzvěte spolužáky k výrobě plakátů, výzvy na sociálních médiích, tvorbě videí atd.
- Dohodněte se s organizacemi a naplánujte logistiku: Některé činnosti lze provádět u různých organizací či přímo ve škole (psaní dopisů, kompletace sad pro útulky pro bezdomovce atd.)
- Můžete zkontaktovat lokální média, aby se o vašem dobrovolnickém dni vědělo!

1 miliarda aktů míru: Nezapomeňte svou dobrovolnickou aktivitu zaznamenat na stránkách billionacts.org – aby se započítala do kampaně „Jedna miliarda aktů míru“!

Pracovní list č. 1

Být spojencem

Často jsme svědky nenávisti, diskriminace a krutosti. Spojenci jsou jedinci, kteří si jsou vědomi diskriminace a vyloučení a jiného nepřátelského chování a staví se proti němu.

Co je spojencem? Rozdíl mezi spojencem a přihlížejícím. Přečtěte definice nahlas ve skupině:

- **Přihlížející** je osoba nebo skupina, která pozoruje nebo poslouchá nepřátelské chování. *Aktivní přihlížející* podporuje/povzbuzuje nepřátelské chování svými slovy, gesty nebo činnostmi. *Pasivní přihlížející* podporuje nepřátelské chování ignorováním nebo nečinností v reakci na dané chování.
- **Spojencem** je osoba nebo skupina, která zabraňuje nepřátelskému chování, nebo podporuje diskriminovanou osobu nebo skupinu.

Snadné způsoby, jak být spojencem – následuje několik příkladů způsobů, jak být spojencem. Napadají vás nějaké další?

1. **Nepodílet se:** Tento způsob nevyžaduje, abyste cokoli dělali, stačí nedělat určité věci, jako je smích, zírání nebo fandění nepřátelskému chování.
2. **Podpořit oběť:** Ať už oběť znáte nebo ne, můžete prokázat soucit – buď přímo na místě nebo v soukromí. Může stačit se zeptat: „Jsi v pořádku?“
3. **Říci něco:** Může stačit říci: „To není vtipné“.
4. **Zdokumentovat si událost:** Pokud jste si jistí, že je to bezpečné, můžete vzít telefon a situaci si natočit. Video pak lze použít jako důkaz na podporu šikanované osoby.
5. **Upozornit důvěryhodného dospělého:** Někdy je na zastavení nepřátelského chování potřeba pomoc. Je důležité o věci říci dospělému, kterému věříte.

Je to snadné?

Vytvořte pět skupin – jednu pro každý z pěti výše uvedených postupů. Řekněte každé skupině, aby si přečetla svůj scénář a reagovala na něj pomocí jí přiděleného způsobu z předchozího odstavce

Scénář 1: Vaše kamarádka je šikanována online svým bývalým přítelem, který zveřejnil její intimní fotografie.

Scénář 2: Zaslýchli jste dva z vašich kamarádů, jak říkají: „Měli bychom je všechny poslat, odkud přišli.“

Zamyšlení

- Jak dobře fungovaly postupy pro váš scénář?
- Který z postupů fungoval nejlépe pro každý scénář a proč?
- Jaké další postupy jste vyzkoušeli?

Pracovní list č. 2

Jody Williams jako spojenc

Podívejme se na dílo Jody a zjistíme, jak byla spojencem.

Vypište:

- 1) všechny lidi/skupiny, se kterými spolupracovala,
- 2) problémy, které jim pomáhala řešit a
- 3) jak byla spojencem (co udělala, aby pomohla):

skupina	problém	jak byla spojencem
1		
2		
3		
4		
5		

Zamyšlení

- Byly mezi problémy a skupinami, kterými Jody pomáhala, nějaké podobnosti?
- Jaké konkrétní dovednosti či zkušenosti Jody využila, aby těmto skupinám lidí pomohla?
- Jaké výsady či výhody Jody měla (vzdělávání, fyzická schopnost, narození se v bohaté zemi atd.) a jak je při své pomoci využila?

Úvaha

V rámci své práce po celém světě se Jody nesnažila řešit problém skupiny nebo tvrdit, že ví více než skupiny tímto problémem poznamenané. Nabídla své dovednosti, výhody a zkušenosti a zeptala se, jak by mohly být nápomocné při její práci. Napište o svých vlastních dovednostech, výhodách a zkušenostech a jak by se daly využít na podporu skupiny nebo kauzy, na které vám ve vaší škole či komunitě záleží.

HODNOCENÍ ŽÁKŮ

TOLERANCE A SPOJENECTVÍ

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

Zakroužkujte nejlepší odpověď na každou otázku.

- 1. Začlenění je definováno jako:**
  - A. Dvě nebo více osob, které se oddělí od skupiny.
  - B. Rozlišování jedné věkové skupiny od druhé.
  - C. Stav, kdy je jedinec začleněn do skupiny.
  - D. Vše z výše uvedeného.
  - E. Nic z výše uvedeného.

- 2. Mezi způsoby, jak být spojencem, patří:**
  - A. Nepodílení se na šikaně.
  - b. Podpora oběti.
  - c. Upozornění důvěryhodného dospělého:
  - d. Vše z výše uvedeného.
  - e. Nic z výše uvedeného.

- 3. Kdo je pasivní přihlížející?**
  - a. Osoba, která nepodporuje šikanu.
  - b. Osoba, která přihlíží šikaně.
  - c. Osoba, která šikanu přeruší.
  - d. Osoba, která se zastane šikanovaného.

Zaškrtněte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda.

- 4. „Falešné začlenění“ znamená, že zahrneme někoho do skupiny, ale nevážíme si ho.**
 Pravda Nepravda

- 5. Podpora oběti je výborným způsobem, jak být nezúčastněným.**
 Pravda Nepravda

- 6. Šikana zůstává stejná od dětství až po dospělost.**
 Pravda Nepravda

7. Důvěryhodný dospělý je někdo, kdo může jednat jako spojenec.

Pravda Nepravda

8. Mezinárodní kampaň Jody Williams byla založena s cílem

- A. Ukončit používání všech válečných zbraní.
- B. Vymýtit bezdomovectví.
- C. Zakázat nášlapné miny.
- D. Ukončit násilné konflikty ve Střední Americe.

9. Více než _____ zemí podepsalo smlouvu o zrušení nášlapných min.

- A. 75
- B. 90
- C. 35
- D. 80

Označte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda.

10. Nášlapné miny jsou malé bomby ukryté v zemi.

Pravda Nepravda

Spojené státy byly jednou z prvních zemí, které smlouvu podepsaly.

Pravda Nepravda

Zaškrtněte vše, co platí.

12. Dozvěděli jste se něco nového o:

Sobě? Pokud ano, tak co?

Ostatních? Pokud ano, tak co?

Ostatních skupinách lidí ve vaší škole/komunitě? Pokud ano, tak co?

Pravidlech, zákonech či pravidlech vaší školy, země atd.? Pokud ano, tak co?

ZPĚTNÁ VAZBA UČITELE/PEDAGOGA

TOLERANCE A SPOJENECTVÍ

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

1. Které aktivity jste se žáky prováděli a jak je aktivita zaujala? Zaškrtněte vše, co platí na stupnici 1–5, kde 1 znamená „nezaujala příliš“ a 5 znamená „zaujala velmi.“

- I. Úvod
- II. Začlenění a vyloučení
- III. Zprávy sociálních médií o přijetí a vyloučení
- IV. Být spojencem
- V. Případová studie Jody Williams
 video
- VI. Jody Williams jako společenec
- VII. Úvaha
- VIII. Akce – Dobrovolníkem na jednu hodinu

2. Kolik času celkem jste strávili touto kapitolou a jejími aktivitami, zaškrtněte jednu z možností.

- méně než hodinu
- 1 hodinu
- 1,5–2 hodiny
- 2,5–3 hodiny
- více než 3 hodiny
- jiná forma realizace (popište)

3. Kolik žáků se aktivit (v průměru) účastnilo?

_____

4. Průměrný věk či ročník žáků?

_____

5. Jaké nové dovednosti a informace jste se vy naučili v rámci realizace této kapitoly se žáky?

---

6. Jaké primární dovednosti nebo znalosti si myslíte, že žáci díky aktivitám v této kapitole získali?

---

7. Při pohledu na hodnocení žáků u kapitoly

A. Které pojmy si myslíte, že zvládli na výbornou?

B. Které pojmy si myslíte, že příliš nezvládli?

C. Jaké faktory si myslíte, že hrály v jejich výsledcích roli?

---

8. Jak můžete vy osobně rozšířit některé pojmy a aktivity v této kapitole k prohloubení znalostí žáků?

---

9. Co byste změnili v obsahu, průběhu nebo realizaci aktivit v této kapitole tak, aby byla efektivnější?

Klíč k hodnocení žáků

1 C

2 D

3 B

4 Pravda

5 Nepravda

6 Nepravda

7 Pravda

8 C

9 B

10 Pravda

11 Nepravda

PŘEKONÁVÁNÍ PŘEDSUDKŮ

CÍLE

1. Žáci se naučí něco o pojmech jako je zaujatost, předsudky, diskriminace a útlak.
2. Žáci se dozví o svých lidských a občanských právech.
3. Žáci pochopí pojem diskriminace v souvislosti s porušováním lidských práv.
4. Žáci se dozví o životě a díle Shirin Ebadi a jejím úsilí o ochranu práv žen v Íránu a napříč Blízkým východem.

I. Úvod: Výsada vs. právo

Rozdělte žáky do skupin po třech. Přečtěte následující seznam a nechte každou skupinu rozhodnout, zda je každá položka „výsadou“ nebo „právem“. Je-li položka „právem“, jedná se o občanské právo (udělované školou či vládou) nebo lidské právo (udělované všem lidem):

- Hlasování ve volbách ve vaší zemi
- Chození do školy
- Změna náboženství
- Být občanem země
- Moci se setkávat s přáteli
- Být v bezpečí před útokem
- Dostat zapláceno za vykonanou práci
- Opustit svou zemi a vrátit se do ní
- Oženit/vdát se a mít rodinu
- Nosit na veřejnosti, co chci
- Mít odpočinek a volný čas

Zamyšlení

1. Které položky jste zařadili na seznam výsad a proč?
2. Které položky jste identifikovali jako práva? Jednalo se o občanská či lidská práva?
3. Jak myslíte, že by na tento seznam reagovali lidé z jiných zemí?
4. Které z těchto práv je uvedeno v ústavě či zákonech vaší země? Jak to lze zjistit?
5. Kdo má chránit vaše občanská práva? A kdo vaše lidská práva?

II. Poznávání předsudků [20 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 1)

Přečtěte si níže uvedené definice. Vymyslete v párech nebo malých skupinách příklady toho, jak může něco začít jako preference či zaujatost, a stát se diskriminací či útlakem. Příklady mohou být ze života, mohou být fiktivní nebo z historie. Podělte se pak o své příklady s celou skupinou a diskutujte o níže uvedených otázkách.

Pojem	Popis	Příklad
Zaujatost	Preference nebo sklony bránící nestrannému úsudku; předpojatý úsudek nebo preference narušující něčí schopnost být nestranný či objektivní.	
Předsudek	Negativní úsudek nebo názor vytvořený bez jakékoli znalosti či přezkoumání faktů, často založený na něčí zaujatosti.	
Bigotnost	Být přísně oddaný skupině, náboženství, rase či politice a netolerantní vůči těm, kteří se liší; úplná netolerance jakékoli rasy, vyznání či názoru, který se liší od vlastního.	
Diskriminace	Chování, které zachází s lidmi nerovně z důvodu jejich náležitosti k určité skupině lidí; rozhodování a konání na základě vlastních předsudků.	
Útlak	Potlačování nebo diskriminace prostřednictvím nespravedlivého nebo tyranského použití síly či autority; používání zákonů, systémů a jiných prostředků k odepření práv nebo přístupu ke zdrojům a příležitostem nějaké skupině lidí.	

Zamyšlení

1. Přidali jste něco k uvedeným definicím? Pokud ano, tak co?
2. Který z příkladů zaujatosti, ze které se stal útlak, vás zaujal nejvíce a proč?
3. Myslíte si, že se lidé rodí zaujatí a s předsudky? Proč ano, proč ne?
4. Proč je důležité rozlišovat mezi diskriminací a útlakem?
5. Uveďte příklad, kdy byl někdo, koho znáte, diskriminován.

Úvaha

Uveďte některá prohlášení, přesvědčení či chování, která vás naučili, když jste vyrůstali, a která podle vás vyjadřují předsudky?

III. Poznávání předsudků [30 minut]

Definování předsudků: „Předsudek je široce rozšířené, ale zjednodušené přesvědčení o konkrétním typu člověka či skupiny. K předsudkům dochází, když někdo seskupuje jedince na základě nějakého faktoru a dělá si o nich úsudek, aniž by je znal. Může se jednat o rasové, sexuální a genderové předsudky, například:

- Ženy nedokáží vykonat stejně dobrou práci jako muži.
- Uprchlíci jsou přítěží pro společnost.
- Asiaté jsou chytrí.
- Imigranti jsou líní.
- Jakýkoli zženštilý muž je gay.
- Jakákoli zmužnělá žena je lesbička.

Vymyslete další předsudky do tohoto seznamu.

Od mikro po makro

Předsudky a diskriminace se mohou pohybovat od „mikro“ úrovně, zahrnující malé činy nebo komentáře, po „makro“ úroveň zahrnující neskrývaná prohlášení či kroky k poškození či ponížení osoby či skupiny lidí.

- Mezi příklady drobných předsudků a diskriminace patří dotazování se osoby smíšeného rasového původu: „Co vlastně jsi?“ naznačující, že je daná osoba jiná a ne zcela lidská. Obvykle se jedná o krátké, každodenní urážky skupiny na pokraji společnosti, například rasových skupin, chudých, postižených a sexuálních menšin.
- Příklady neskrývaných předsudků a diskriminace zahrnují používání rasistických nadávek, záměrné vyloučení určitých lidí či skupin, nebo násilné činy určené k poškození skupiny lidí.

Krok 1: Rozdělte žáky do dvou skupin.

- **Skupina 1:** Řekněte jedné skupině, aby vymyslela seznam komentářů a činů, které zaslechli nebo sami řekli a které mohou být příkladem drobné diskriminace – která nemusí být záměrná. Mohou každý příklad napsat na kousek papírku nebo rovnou napsat celý seznam.

- **Skupina 2:** Řekněte druhé skupině, aby vymyslela seznam komentářů a činů, které zaslechli nebo sami řekli a které mohou být příkladem neskrývané diskriminace – se záměrem způsobit pocitovou či fyzickou újmu. Mohou každý příklad napsat na kousek papírku nebo rovnou napsat celý seznam.

Krok 2: Nakreslete vodorovnou čáru na tabuli, dlouhou asi metr. Na jeden konec napište „drobná diskriminace“ a na druhý konec napište „neskrývaná diskriminace“.

- „Pojďte k tabuli a umístěte nebo napište své příklady tam, kam si myslíte že patří. Příklady mírné diskriminace patří vlevo a příklady zjevné diskriminace patří vpravo.“
- Jakmile budou komentáře na místě, zeptejte se žáků, proč se rozhodli komentáře napsat na kterou stranu. Zeptejte se poté, zda druhá skupina souhlasí či nesouhlasí a proč.

Zamyšlení

- Shodli či neshodli se žáci na umístění komentářů a proč?
- Jaká skupina lidí se zdála být nejčastější obětí příkladů mírné či neskrývané diskriminace?
- Proč je důležité identifikovat mírné způsoby diskriminace, které se odehrávají v našem každodenním životě?
- Jak se pojmy mírné a neskrývané diskriminace vztahují k vašim zkušenostem se šikanou?
- Jak můžeme s těmito informacemi naložit tak, aby byla naše škola bezpečnější a více přívětivá ke všem skupinám lidí?

Domácí úkol – zápisky

V průběhu dne pozorujte vlastní předsudky. Může se jednat o předsudky neúmyslné a kterých jste si předtím nebyli vědomi. Zapište si je a přemýšlejte, odkud pochází (rodina, média, vrstevníci atd.) a jak si je sami můžete více uvědomovat.

IV. Video

Podívejte se, jak Shirin mluví o lidských právech

video s anglickými titulky: https://www.youtube.com/watch?v=_RNFeGvb0GA

video s českými titulky: <https://youtu.be/HG02aitrbdo>

V. Případová studie Shirin Ebadi

Co je třeba před čtením případové studie vědět:

Slovní zásoba

Vysvětlete si tyto výrazy před nebo během příběhu:

- muslim
- hidžáb
- lidská práva
- ponižování
- vzpoura
- nezcizitelný
- republika / monarchie

Nyní se seznámíme se ženou jménem Shirin Ebadi, která se stala první ženskou soudkyní v Íránu ve věku 24 let. Pracovala tvrdě na hájení práv žen v Íránu. Pojďme si přečíst o Shirin a co ji inspirovalo k tomu, aby se stala soudkyní. Přečtete si příběh nahlas ve skupině.

Nobelova cena míru

Nobelovu cenu za mír založil Alfred Nobel, švédský vynálezce, který měl na kontě přes 350 vynálezů a psal také poezii a divadelní hry. Jeho nejslavnějším vynálezem je dynamit, který vynalezl pro potřeby stavby silnic a železnic. Z dynamitu se však brzy stala nejničivější zbraň tehdy známá lidstvu a Alfredu Nobelovi se začalo přezdívát „obchodník smrti“. Proto vyčlenil miliony dolarů na vytvoření Nobelovy ceny za fyziku, chemii, medicínu, literaturu a mír. Zemřel 10. prosince 1896. Cena za mír se každoročně uděluje 10. prosince na počest jeho smrti.

Shirin Ebadi získala Nobelovu cenu míru v roce 2003 za své úsilí o demokracii, mír a práva žen na Středním východě.

Shirin Ebadi

Držitelka Nobelovy ceny 2003

Shirin Ebadi se narodila v roce 1947 a vyrůstala ve velkém domě v Teheránu, hlavním městě Íránu. Její dům měl nádvoří plné květin a malé jezírko s rybami. Během letních večerů si Shirin a její sourozenci vždy přestěhovali postele ven, aby mohli spát pod širým nebem.

Když bylo Shirin 14 let, její starší sestra se provdala a odstěhovala. Tím se Shirin doma stala nejstarším dítětem, kvůli čemuž cítila velkou zodpovědnost za své mladší sourozence, protože její matka byla velmi nemocná.

„Špatný zdravotní stav mé matky byl kulisou našich životů a já se neustále obávala její smrti. V noci jsem často bývala vzhůru a zírala na strop skrz moskytiéru, strachovala se o mého bratra a sestry. Co by s nimi bylo, kdyby matka zemřela? V mé mladé mysli jsem si představovala, že kdyby zemřela, musela bych odejít ze školy a převzít její domácí povinnosti.“

Stalo se vám někdy, že váš blízký kamarád či člen rodiny onemocněl nebo přišel k úrazu? Jak vás jeho nemoc ovlivnila?

Shirin byla vychovávána jako muslimka. Muslimové jsou stoupenci náboženství nazývaného islám. Jednu pětinu světové populace (jeden člověk z pěti) tvoří muslimové. Shirin se od mala učila, že islám je vírou o míru a odpuštění a že pokud se modlíte k Bohu, pomůže vám. Shirin Boha často žádala, aby nechal její matku naživu. Jednu noc se o svou matku velmi bála. Vplížila se do podkroví, kde se tiše modlila. Poprvé v životě měla pocit, že jí Bůh opravdu naslouchá. Smutek, který Shirin cítila, se proměnil v radost. Před onou nocí se Shirin modlila pouze proto, že ji to tak naučili, ale nikdy se nemodlila celým svým srdcem. Shirin tento moment označuje za okamžik, který upevnil její vztah s Bohem.

Za kým chodíte, co děláte, když máte strach nebo problémy?

Když Shirin vyrůstala, její rodiče s ní zacházeli stejně, jako by si byla rovna se svými bratry. Shirin nevěděla, že s jejími kamarádkami, stejně jako s většinou íránských dívek, se zachází jinak než s jejich bratry. V Íránu se většině chlapců od otců dostávalo větší pozornosti. Napomínali je méně často a jejich tety a ženské příbuzné chlapcům dopřávaly více pozornosti, hlavně při společném jídle.

Zacházel s vámi někdy někdo odlišně kvůli vašemu pohlaví? Jaký to pro vás byl pocit?

Shirin a její bratr Jafar se často hádali. Když k tomu došlo, otec s Shirin a s Jafarem jednal jako s rovnými a vždy s klidem jejich nesoulad rozsoudil. Služebnictvo v jejich domácnosti nesouhlasilo se způsobem, jakým otec své dceři a synovi dopřával stejnou nezávislost, lásku a disciplínu.

Vzhledem k tomu, že otec Shirin dopřával mnohem více pozornosti a nezávislosti, než se dostávalo ostatním íránským dívkám, Shirin získala dostatek odvahy a nadšení, aby studovala na univerzitě a stala se soudkyní. Shirin se stala první ženskou soudkyní v Íránu ve věku pouhých 24 let!

Dokázali jste někdy něco, o čem vám někdo řekl, že nikdy nedokážete? Co vám dalo odvalu věřit v sami sebe?

Když Shirin pracovala jako soudkyně, cítil íránský lid velké rozhořčení vůči vlastní vládě. Rozhodli se, že chtějí nového vládce. Šáh (císař) byl svržen v roce 1979. Lid zvolil ajatolláha Chomejního, jemuž věřili, že nastolí spravedlnost pro všechny lid v Íránu.

Ale jakmile se ajatolláh zmocnil vlády, zavedl se svými úředníky drastické změny, které lidem v Íránu odebraly mnoho z jejich práv. Shirin a její kolegové po změně toužili natolik, že se do revoluce, která ajatolláha nastolila k moci, zapojili sami. Neočekávali ale, že ajatolláh a jeho úředníci okamžitě připraví ženy o tolik práv. Tyto drastické zákony zahrnovaly například: 1) ženy si musely zakrývat vlasy na veřejnosti pomocí hidžábu, 2) nesměly být soudkyněmi nebo pracovat ve vládních institucích a 3) zákonný věk pro vstup do manželství byl u dívek snížen z osmnácti let na devět.

Následují dva příklady nových zákonů

- Článek 102 íránské ústavy: „Ženy, které se objeví na veřejnosti bez předepsaného ‚islámského hidžábu‘, budou odsouzeny k 74 ranám bičem.“
- Článek 209 íránské ústavy: „Život ženy má jen poloviční cenu jako život mužský.“

Shirin si pamatuje, když byla poprvé požádána, aby si zakryla vlasy.

„Byla jsem otřesená. Byla jsem na ministerstvu spravedlnosti, po velké revoluci, která nahradila staromódní monarchii moderní republikou, a nového ministra spravedlnosti zajímaly vlasy.“

Shirin byla také donucena odstoupit z postu soudkyně. Řekli jí, že může pracovat jako „soudní asistentka“ ve stejné soudní síni, které dřív předsedala jako soudkyně. Když se jí od nové vlády, které pomohla ke zvolení, dostalo takového nespravedlivého jednání, cítila se velmi rozhořčená a ponížená.

Shirin zůstala na sedm let doma, kde vychovávala své dvě dcery, psala knihy a usilovala o to, aby získala svou práci zpět.

Po několika letech Shirin nastoupila znovu do práce. Nemohla pracovat jako soudkyně, ale dokázala si alespoň najít práci jako právnička.

Čím se zabývá právnická? Jak se jeho práce liší od práce soudce?

Jakožto právnička se Shirin zabývala případy nespravedlivého zacházení s ženami a dětmi, protože ženy a děti neměly dle nových íránských zákonů mnoho práv. Život muže měl například dvakrát větší cenu než život ženy. Pokud byl muž zabit, jeho rodina dostala dvakrát více peněz, než by dostala za zabitou manželku nebo dceru.

Po několika letech začala íránská vláda Shirin varovat, protože se stavěla proti jejím nespravedlivým zákonům a bránila lidská práva lidí v Íránu. Vyhrožovali jí zabitím. Poté ji zatkli a zavřeli na několik měsíců do vězení.

V roce 2003 Shirin Ebadi získala Nobelovu cenu míru za své úsilí o demokracii, mír a práva žen na Středním východě. Kvůli své práci a výhrůžkám vlády žije Shirin od roku 2009 v exilu. Od té doby neměla možnost se do Íránu vrátit či vidět svého manžela. Přesto i nadále pokračuje v hájení práv žen a lidí, kteří byli v Íránu uvězněni a popraveni za své úsilí.

Globální výzva k akci

Shirin vyzývá mládež, aby se zaměřila zejména na „práva žen a dětí a jejich vůdčí role.“ Věří, že pokud budou práva žen a dětí respektována a bude jim poskytováno více příležitostí, stane se svět bezpečnějším místem.

Diskuse

1. Proč se lidem nelíbilo, že rodiče Shirin se svými dcerami a syny zacházeli jako s rovnými?
2. Zažili jste někdy ve vaší škole či zemi nespravedlivé pravidlo či zákon? Jak vás toto pravidlo či zákon ovlivnilo?
3. Cítili jste někdy potřebu hájit práva někoho blízkého? Co jste dělali?

VI. Poznejte svá práva [20 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 2 – VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV)

Krok 1: Představení deklarace lidských práv: „V roce 1948 Organizace spojených národů přijala Deklaraci o lidských právech na důkaz uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných právech všech lidí v reakci na zvěrstva, ke kterým došlo v průběhu druhé světové války.“

Krok 2: Přeložení deklarace do „řeči teenagerů“: Nechte žáky si přečíst články deklarace (k dispozici jako pracovní list č. 2), shrňte je, pokud to bude nutné, a popište je vlastními slovy.

Krok 3: Poznejte svá práva: Řekněte žákům, aby vytvořili seznam třech práv, která jsou pro ně nejdůležitější a proč?

Zamyšlení

- Co jste si vybrali jako vaše tři nejdůležitější práva a proč?
- Souvisí šikana s problematikou lidských práv? K porušení kterých práv dochází, když je někdo šikanován?
- Kdo tato práva hájí? Pokud je například někdo šikanován a dochází tak k porušení jeho lidských práv, na koho se může obrátit pro pomoc?

VII. Příprava k akci: Nalezení našeho jedinečného potenciálu [20 minut]

(PRACOVNÍ LIST Č. 3 – POTENCIÁL)

Každý z nás má jedinečné dovednosti, perspektivu a svůj vlastní způsob vidění světa. Jinými slovy, každý z nás má jedinečný potenciál. Shirin Ebadi touží po spravedlnosti - už jako dítě nemohla vydržet nespravedlnost. Nyní společně prozkoumáme, jaký unikátní dar každý z nás přináší do téhle skupiny/třídy, a jak můžeme tyhle jedinečné dary využít, abychom vytvořili tolerantní komunitu ve škole i za branami školy.

Krok 1: Nalezení našeho jedinečného potenciálu

Jak byste odpověděli na následující otázku:

Vždycky se můžeme spolehnout, že ..... (vaše jméno):

.....
..... a
.....

- Jaké tři pozitivní věci by o vás lidé uvedli jako přínosné?
- Zamyslete se, jak by na uvedenou otázku odpovídaly následující skupiny lidí
  - a. vaši kamarádi, když vám bylo asi 5 let;
  - b. vaši učitelé a spolužáci z prvního stupně ZŠ;
  - c. kamarádi, známí ze skauta/sportovního oddílu/kroužku, spolužáci z druhého stupně ZŠ.

Zamyšlení

- Napadly vás tři pozitivní přínosy hned? Nebo jste je museli složitě vymýšlet? Proč myslíte, že to bylo lehké/těžké?
- Jak tyto tři přínosy odrážejí váš jedinečný potenciál, co to o vás vypovídá? Dozvěděli jste se o sobě něco nového?

Krok 2: Sdílení

- Nechte žáky přijít k tabuli/flipchartu/papíru a napsat své tři přínosy, nebo je nechte je říkat nahlas a napište je sami.
- Když jsou všechny přínosy napsané, nechte žáky hledat vzorce/podobnosti nebo skupiny přínosů. Které spolu souvisí? Lze je nějak kategorizovat?

Rozšiřující aktivita: Nechte žáky napsat přílohu k žádosti na VŠ nebo průvodní dopis k žádosti o práci, kde by využili tyto tři své unikátní vlohly. Je důležité znát a umět „prodat“ své unikátní schopnosti!

Zamyšlení

- Kterých z uvedených schopností/přínosů/darů si naše škola nejvíce cení? A naše komunita? A společnost celkově? Proč myslíte, že tomu tak je?
- Proč je důležité oceňovat odlišné přínosy jednotlivců světa?
- Jak byste mohli využít unikátních darů každého jednotlivce pro úspěch vašich akcí v rámci projektu PeaceJam?

VIII. Akce – Udělejte průzkum lidských práv na vaší škole

(PRACOVNÍ LISTČ. 4 – PRŮZKUM)

Nyní, když jste se dozvěděli něco o deklaraci lidských práv, zjistěte pomocí průzkumu, jak dobře vaše škola nebo společnost tato lidská práva chrání.

- **Vyberte/vytvořte si průzkum:** Můžete vytvořit vlastní průzkum pomocí článků z deklarace nebo použít existující průzkum, například „Měření stavu lidských práv na vaší škole“.
- **Průzkum na vaší škole:** Rozdejte průzkum žákům, učitelům a pracovníkům školy. Zahrňte do průzkumu co nejvíce skupin lidí. Můžete lidi požádat o vyplnění průzkumu během oběda nebo požádat o povolení průzkum rozdat během vyučování.
- **Ohodnocení vaší školy:** Jakmile budete mít průzkumy vyplněné, zprůměrujte jednotlivé výsledky, abyste zjistili skóre vaší školy.
- **Podělte se o výsledky:** Najděte kreativní způsoby, jak se podělit o svá zjištění se zbytkem školy a jak ostatní poučit o lidských právech a proč jsou důležitá.

Zamyšlení

- Co vám váš průzkum napověděl o lidských právech na vaší škole?
- Která z práv dosáhla nejvyšších hodnocení a která naopak nejnižších? Jaká je vaše teorie pro tato zjištění?
- Co může vaše skupina udělat na ochranu lidských práv na vaší škole?

Pracovní list č. 1

Poznávání předsudků

Prvním krokem k překonání předsudků a předpojatosti vůči ostatním je být si jich vědom. Všichni jsme předpojatí vůči lidem, kteří se od nás liší. Napište jednu věc, kterou slycháte o následujících skupinách lidí:

Staří lidé _____

Běloši _____

Lesbičky _____

Bezdomovci _____

Homosexuálové _____

Romové _____

Asiaté _____

Domorodci _____

Lidé s handicapem _____

Černoši _____

Lidé ze Středního východu _____

Teenageři _____

Jaký pocit z těchto předsudků máte? Odkud myslíte, že pochází?

Je většina předsudků pozitivní nebo negativní?

Jak lze tyto předsudky překonat?

Pracovní list č. 2

Všeobecná deklarace lidských práv

Shrnutí úvodní části

Valné shromáždění uznává, že přirozená důstojnost a rovná a nezcizitelná práva všech lidí tvoří základ svobody, spravedlnosti a míru ve světě, lidská práva by měla být chráněna zákony státu, přátelské vztahy mezi národy musí být udržovány, OSN stvrzuje svou víru v lidská práva, důstojnost a hodnotu lidského života, rovnoprávnost mužů a žen a OSN je odhodlána podporovat sociální pokrok, lepší životní úroveň a větší svobodu s příslibem podpory lidských práv a společného porozumění těmto právům.

Souhrn univerzální deklarace lidských práv

1. Každý se rodí svobodný a s každým se má zacházet stejným způsobem.
2. Všichni jsme si rovni bez ohledu na rozdíly v barvě pleti, pohlaví, náboženství či jazyku.
3. Každý má právo na život, a to ve svobodě a bezpečí.
4. Nikdo nemá právo zacházet s jiným jako s otrokem nebo přímo někoho učinit svým otrokem.
5. Nikdo nemá právo jinému ublížit nebo s ním krutě zacházet.
6. Každý člověk má právo na rovnoprávné postavení před zákonem.
7. Zákony platí stejně pro všechny, musí být používány stejně vůči všem.
8. Každý má právo na právní pomoc, pokud jeho práva nejsou respektována.
9. Nikdo nemá právo nespravedlivě uvěznit jiného nebo ho vyhnat z jeho vlastní země.
10. Každý má právo na spravedlivý a veřejný soudní proces.
11. Každý musí být považován za nevinného, pokud jeho vina není prokázána.
12. Každý má právo žádat o pomoc, jestliže ho někdo obtěžuje, avšak nikdo nesmí bezdůvodně vstupovat do cizího domova, otevírat druhému dopisy nebo obtěžovat jeho nebo jeho rodinu.
13. Každý má právo cestovat, kam chce.
14. Každý má právo odejít do jiné země a žádat tam o ochranu, pokud je ve vlastní zemi pronásledován nebo v nebezpečí, že bude pronásledován.
15. Každý má právo na státní příslušnost. Nikdo nemá právo zabránit jinému, pokud si to přeje, změnit státní občanství.
16. Každý má právo uzavřít sňatek a mít rodinu.
17. Každý má právo na vlastní movitý i nemovitý majetek.
18. Každý má právo na praktikování i zohledňování všech hledisek vlastního náboženství i na jeho změnu podle svého přání.
19. Každý má právo říkat, co si myslí, podávat i dostávat informace.
20. Každý má právo účastnit se jednání a pokojných shromáždění.
21. Každý má právo volit vládu své země a účastnit se jí.
22. Každý má právo na sociální zabezpečení a na možnosti rozvíjet své schopnosti.
23. Každý má právo pracovat za spravedlivou mzdu v bezpečném prostředí a být členem odborové organizace.

24. Každý má právo na odpočinek a volný čas.
25. Každý má právo na přiměřenou životní úroveň a lékařskou péči v nemoci.
26. Každý má právo chodit do školy.
27. Každý má právo účastnit se kulturního života své komunity.
28. Každý má právo na takový sociální řád, ve kterém by práva a svobody stanovené v této deklaraci byly plně uplatněny.
29. Každý musí respektovat práva druhých, společnost a veřejný majetek.
30. Nikdo nemá právo zrušit jakékoliv právo uvedené v této Deklaraci.

Zdroj zkrácené verze deklaráce: https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/1319/vseobecna_deklarace_lidskych_prav_a_svobod_zjednodusena_verze.pdf

Pracovní list č. 3

Příprava k akci: Nalezení našeho jedinečného potenciálu

Každý z nás má jedinečné dovednosti, perspektivu a svůj vlastní způsob vidění světa. Jinými slovy, každý z nás má jedinečný potenciál. Shirin Ebadi touží po spravedlnosti – už jako dítě nemohla vydržet nespravedlnost. Nyní společně prozkoumáme, jaký unikátní dar každý z nás přináší do téhle skupiny/ třídy, a jak můžeme tyhle jedinečné dary využít, abychom vytvořili tolerantní komunitu ve škole i za branami školy.“

Krok 1: Nalezení našeho jedinečného potenciálu

Jak byste odpověděli na následující otázku:

Vždycky se můžeme spolehnout, že ..... (vaše jméno):

.....,
..... a
.....

- Jaké tři pozitivní věci by o vás lidé uvedli jako přínosné?
- Zamyslete se, jak by na uvedenou otázku odpovídaly následující skupiny lidí
  - a. vaši kamarádi, když vám bylo asi pět let;
  - b. vaši učitelé a spolužáci z prvního stupně ZŠ;
  - c. kamarádi, známí ze skauta/sportovního oddílu/kroužku, spolužáci z druhého stupně ZŠ.

Zamyšlení

- Napadly vás tři pozitivní přínosy hned? Nebo jste je museli složitě vymýšlet? Proč myslíte, že to bylo lehké/těžké?
- Jak tyto tři přínosy odrážejí váš jedinečný potenciál, co to o vás vypovídá? Dozvěděli jste se o sobě něco nového?

Zamyšlení

- Kterých z uvedených schopností/přínosů/darů si naše škola nejvíce cení? A naše komunita? A společnost celkově? Proč myslíte, že tomu tak je?
- Proč je důležité oceňovat odlišné přínosy jednotlivců světa?
- Jak byste mohli využít unikátních darů každého jednotlivce pro úspěch vašich akcí v rámci projektu PeaceJam?

Pracovní list č. 4

Průzkum lidských práv na naší škole

Děkuji, že jste si udělali čas na tento průzkum.

Měříme, jak naše škola dodržuje Všeobecnou deklaraci lidských práv, která sestává ze seznamu práv každého člověka.

Pokyny: Přečtěte si každé prohlášení a ohodnoťte, jak přesně popisuje vaši školu, zaškrtnutím 1, 2, 3 nebo 4 (4 nejvyšší hodnocení) do pole vedle prohlášení. Na konci součet vašeho skóre určuje vaše celkové ohodnocení školy.

STUPNICE

- 1 ne/nikdy
- 2 výjimečně
- 3 často
- 4 ano/vždy

1. Moje škola je místem, kde jsou studenti v bezpečí. (článek 3 a 5).
2. Všem studentům jsou poskytovány srovnatelné informace a povzbuzení pro akademické a kariérní příležitosti. (článek 2).
3. Členové školní komunity nejsou diskriminováni kvůli jejich volbě životního stylu, jako je způsob oblékání, sdružování s určitými lidmi a mimoškolní aktivity. (článek 2 a 16).
4. Moje škola zajišťuje rovný přístup, zdroje a aktivity. (článek 2 a 7).
5. Členové mé školní komunity jsou proti diskriminačním nebo ponižujícím činnostem, materiálům nebo nadávkám ve škole. (článek 2, 3, 7, 28 a 29).
6. Když někdo ponižuje nebo porušuje práva někoho jiného, je pachateli umožněno, aby se naučil, jak své chování změnit. (článek 26).
7. Členům mé školní komunity záleží na mém lidském i akademickém vývoji a snaží se mi pomáhat, když to potřebuji. (článek 3, 22, 26 a 29).
8. Když vznikají konflikty, snažíme se je řešit nenásilnou formou. (článek 3 a 28).
9. Když je podána stížnost na obtěžování či diskriminaci, jsou přijata patřičná opatření. (článek 3 a 7)
10. Ve věcech týkajících se kázně je všem osobám zajištěno spravedlivé a nestranné zacházení při určování viny a přidělování trestu. (článek 6, 7, 8, 9 a 10).
11. Nikdo na naší škole není vystaven ponižujícímu zacházení nebo trestům. (článek 5)
12. Kdokoli obviněný z nesprávného jednání je považován za nevinného, dokud se neprokáže jeho vina. (článek 11).
13. Můj osobní prostor a majetek jsou respektovány. (články 12 a 17).

14. Moje školní komunita vítá studenty, učitele a zaměstnance z různých prostředí a kultur, včetně lidí, kteří se nenarodili v naší zemi. (články 2, 6, 13, 14 a 15).
15. Mám svobodu vyjádřit své přesvědčení a myšlenky (politické, náboženské, kulturní nebo jiné) beze strachu z diskriminace. (článek 19).
16. Členové mé školy mohou produkovat a šířit informace bez obav z cenzury nebo trestu. (článek 17).
17. V kurzech, učebnicích, shromážděních, knihovnách a výuce ve třídách jsou zastoupeny rozmanité hlasy a úhly pohledu např. pohlaví, rasy/etnika, ideologie. (článek 2, 19 a 27).
18. Mám příležitost vyjádřit svou kulturu prostřednictvím hudby, umění a literatury. (článek 19, 27 a 28).
19. Členové mé školy mají možnost podílet se (jednotlivě i prostřednictvím sdružení) na demokratických rozhodovacích procesech k rozvoji školních politik a pravidel. (článek 20, 21, a 23).
20. Členové mé školy mají právo ve škole vytvářet sdružení, která obhajují svá práva nebo práva druhých. (články 19, 20, a 23)
21. Členové mé školy se navzájem povzbuzují ke vzdělávání se o společenských a globálních problémech souvisejících se spravedlností, ekologií, chudobou a mírem. (články 26 a 29)
22. Členové mé školy se navzájem povzbuzují k podnikání kroků proti společenským a globálním problémům souvisejícím se spravedlností, ekologií, chudobou a mírem. (články 20 a 29)
23. Členové mé školní komunity si mohou během školního dne vzít přiměřený čas odpočinku/přestávky a pracovat přiměřený počet hodin za spravedlivých pracovních podmínek. (článek 23 a 24)
24. Zaměstnanci v mé škole jsou dostatečně finančně ohodnoceni k tomu, aby měli oni sami a jejich rodiny životní úroveň odpovídající zdraví a pohodě (včetně bydlení, stravy, nezbytných sociálních služeb a zabezpečení před nezaměstnaností, nemocí a stářím). (článek 22 a 25)
25. Přijímám ve své škole odpovědnost za to, aby ostatní jednotlivci nediskriminovali a aby se chovali způsobem, který zvyšuje bezpečnost a pohodu mé školní komunity. (článek 1 a 29)

STAV LIDSKÝCH PRÁV NA VAŠÍ ŠKOLE =
(sečtete čísla u výše uvedených otázek, 25–100 bodů)

NEJVYŠŠÍ STAV = 100 BODŮ LIDSKÝCH PRÁV
Sečtete stavy na všech dotaznících a spočítejte průměrné skóre lidských práv na vaší škole.

HODNOCENÍ ŽÁKŮ

PŘEKONÁVÁNÍ PŘEDSUDKŮ

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

Napište písmeno odpovědi vedle otázky:

1. Zaujatost ___ A. Nerovné zacházení s lidmi.
2. Předstudek ___ B. Diskriminace prostřednictvím použití síly nebo zákonů.
3. Bigotnost ___ C. Preference bránící nestrannému souzení
4. Diskriminace ___ D. Negativní názor vytvořený na základě vlastní předpojatosti.
5. Útlak ___ E. Úplná netolerance odlišných ras, přesvědčení nebo názorů.

Zaškrtněte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda:

6. **Rozdíl mezi lidskými a občanskými právy je ten, že lidská práva jsou naše základní práva, zatímco naše občanská práva nám dala naše vláda.**
 Pravda Nepravda
7. **Předstudek může být neúmyslný.**
 Pravda Nepravda
8. **Předstudek je široce rozšířený, ale zjednodušené přesvědčení o konkrétním typu člověka či skupiny.**
 Pravda Nepravda
9. **Kolik bylo Shirin Ebadi let, když se stala první ženskou soudkyní v Íránu?**
 A. 34
 B. 27
 C. 19
 D. 24
 E. 21
10. **Ajatolláh, vůdce Íránu, vytvořil zákony, mezi které patřilo, že:**
 A. Život ženy má cenu jen poloviční oproti mužskému.
 B. Ženy mohou pracovat ve vládním sektoru maximálně jeden rok.
 C. Ženy musí nosit na veřejnosti pokrývku hlavy.
 D. Vše z výše uvedeného
 E. Možnosti A a C

Zaškrtněte, zda jsou následující tvrzení pravda či nepravda:

11. Jeden z pěti lidí na světě vyznává islám.

Pravda Nepravda

12. Za pokojné protesty Shirin vyhrožovali smrtí, ale neuvěznili ji.

Pravda Nepravda

Zaškrtněte vše, co platí.

13. Dozvěděli jste se něco nového o:

Sobě? Pokud ano, tak co?

Ostatních? Pokud ano, tak co?

Ostatních skupinách lidí ve vaší škole/komunitě? Pokud ano, tak co?

Zákonech a pravidlech vaší školy, země atd.? Pokud ano, tak co?

PEACEJAM

EST 1996

ZPĚTNÁ VAZBA UČITELE/PEDAGOGA

PŘEKONÁVÁNÍ PŘEDSUDKŮ

Jméno: _____

Ročník: _____

Datum: _____

Název školy nebo organizace: _____

- 1. Které aktivity jste se žáky prováděli a jak je aktivita zaujala? Zaškrtněte vše, co platí na stupnici 1–5, kde 1 znamená „nezaujala příliš“ a 5 znamená „zaujala velmi.“**

I.	☐	Úvod: Výsada vs. Právo
II.	☐	Poznávání předsudků
III.	☐	Překonávání předsudků
VI.	☐	Video
V.	☐	Případová studie Shirin Ebadi
VI.	☐	Poznejte svá práva
VII.	☐	Příprava k akci: Nalezení našeho jedinečného potenciálu
VIII.	☐	Akce – průzkum lidských práv

- 2. Kolik času celkem jste strávili touto kapitolou a jejími aktivitami, zaškrtněte jednu z možností.**

- méně než hodinu
 1 hodinu
 1,5–2 hodiny
 2,5–3 hodiny
 více než 3 hodiny
 jiná forma realizace (popište)

- 3. Kolik žáků se aktivit (v průměru) účastnilo?**

_____

- 4. Průměrný věk či ročník žáků?**

_____

5. Jaké nové dovednosti a informace jste se vy naučili v rámci realizace této kapitoly se žáky?

---

6. Jaké primární dovednosti nebo znalosti si myslíte, že žáci díky aktivitám v této kapitole získali?

---

7. Při pohledu na hodnocení žáků u kapitoly

A. Které pojmy si myslíte, že zvládli na výbornou?

B. Které pojmy si myslíte, že příliš nezvládli?

C. Jaké faktory si myslíte, že hrály v jejich výsledcích roli?

---

8. Jak můžete vy osobně rozšířit některé pojmy a aktivity v této kapitole k prohloubení znalostí žáků?

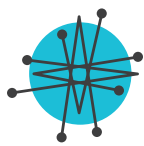
---

9. Co byste změnili v obsahu, průběhu nebo realizaci aktivit v této kapitole tak, aby byla efektivnější?

Klíč k hodnocení žáků:

1. C
2. D
3. E
4. A
5. B
6. Pravda
7. Nepravda
8. Pravda
9. D (24)
10. E
11. Pravda
12. Nepravda

PEACEJAM

EST 1996